

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Veebruar 2012 nr 2 (2402) • Tartu ülikooli ajakiri

Selles numbris:

VOLLI KALM SELGITAB MUUDATUSI TEADUSE
RAHASTAMISES

ALATI ENERGILINE ENE-MARGIT TIIT

ENDINE NAISTEKLIINIK, NÜÜDNE
TEADUSKONNA HOONE PILDIS

LOODUSTEADUSE
DOKTORANTIDE PÕNEV
EKSPEDITSIOON ISLANDIL

MIDA AJAKIRJAST LUGEDA?

Foto: Andres Tennus

Sigrid Sõerunurk
UT peatoimetaja

Vahetult enne eelmise aasta jõule küsis toimetuse ülikooli töötajatelt ajakirja kohta tagasisidet. Üliõpilased, vilistlased ja partnerid väljastpoolt ülikooli olid seda juba teinud, ent kuna ülikooli töötajaskond on ajakirja peamine lugejaskond, oli see tagasiside kõige olulisem. Minu teada ei ole nii laiaulatuslikku küsitlust UT kohta TÜ töötajate seas varem tehtud. Etteruttavalt: siiras tänu kõigile vastanutele!

Uuringutulemused olid üsnagi ootuspärased. Kui üldistada, siis laias laastus kolmveerand vastanute on ajakirjaga rahul. Ülejäänud

veerandil on midagi sisulist ette heita ja omakorda veel väiksem osa ehk paar protsenti ei pea UT-d millekski. Tõesti, lumiste saabaste alla panekuks on nüüdne formaat liiga väike ning ka ahjus ei taha taastoodetud paber hästi tulealustuseks põleda. Need on siiski äärmuslikud näited, toimetusel on tõesti hea meel nõnda suure positiivse tagasiside ja ka konstruktiiivsete ettepanekute üle.

On tähelepanv, et lahtiste vastustega küsimustest, kus vastajad said sõnastada ettepanekuid UT paremaks muutmiseks, joonistus selge trend: Tartu ülikooli töötajad soovivad rohkem diskussiooni ülikoolis toimuva kohta, rohkem ülikoolielu mõjutavate otsuste selgitamist ja arutelu nende üle, rohkem ka kriitilismate seisukohtade väljütlemisi. Ülikooli töötajatele läheb korda, millises suunas *alma mater* tüürib ning millised on need otsused, mis suunda näitavad. Tagasisidest võib ka järeldada, et soovitakse kaasa rääkida. Ülikooli ajakiri sobib selleks ju hästi ja toimetus on senigi püüdnud seda ootust täita, sest uuringu tulemustest nähtunud vajadus foorumi järele

oli samuti ootuspärane.

Võimaluste piires tähendab arvestamist UT omapäraga, sest õigupoolest ei ole UT ei puhas ajakirjanduslik väljaanne ega PR-kanal, vaid püüab balansseerida vahepeal. See UT tegemise köögipoolle keeruliseks muudabki.

Tagasisidest selgus veel, et hinnatakse isikukeskseid artikleid. Seegi on kõnekas. Nagu lahtistes vastustes selgitati, huvitab lugejaid ka ülikooli inimlik pool: millega kolleegid tegelevad ja millised inimesed üldse ülikoolis töötavad ja õpivad.

Praegu on käimas ülikooli väärtuste otsimine ja seejärel sõnastamine. Minu jaoks on ka UT lugejauuring osalt ülikooli kui terviku väärtuste lakmuspaber, aga lakmuspabereid leidub ka kohvinurkades ja kas või endise nõukogu ja uue akadeemilise kogu, senati protokollides.

Siseveebi kaudu kättesaadavaid protokolle võiksid huvilised kindlasti lugeda, sest alati ei jõua ülikoolielu puudutavad otsustuskogudes langetatud otsused paraku muul moel ülikooli töötajateni.

Ja toimetus lubab lugejauuringu tulemusi tõsiselt võtta. [Ⓘ]

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Sven Paulus; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus; **infotoimetaja:** Liis Sandre, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetus lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

4

6

19–21

30–35

39–41

- 4 Ülikooli uue nõukogu esimeheks valiti Kersti Kaljulaid.
- 6 Tudengid löid arvutimänge Kalevipojast, väikesest tüdrukust metsas, maailma ajaloo, kosmosesõjast jms.
- 10 Tööõiguse professor Merle Muda peab ametisse nimetamise avaliku loengu turvalisest paindlikkusest töölepingu seaduses.
- 12 Persoon: alati energiline emeriitprofessor Ene-Margit Tiit
- 16 Väitekiri
Kooliõpetaja amet oli esimesel omariiklusperioodil niivõrd hinnas, et sellest unistas kolmandik õpilastest, sedastab Karmen Trasberg oma doktoritöös.
- 19 Teadlased tutvustasid ettevõtjatele oma teenuseid.
- 22 Eesti teadusagentuuri looma asunud Volli Kalm selgitab eesseisvaid muudatusi teaduse rahastamises ning kommentaari annab ka TÜ teadusprorektor Kristjan Haller.
- 30 Milline oli nüüdne sotsiaal- ja haridusteaduskonna maja, endise naistekliiniku minevik ja kuidas näeb hoone seest välja nüüd, vaata fotodelt.
- 36 IT vilistlased ning ülikooli rektoraat arutasid IT kraadiõppe ees seisvaid küsimusi.
Kuidas leida IT erialale võimalikult häid sisseastujaid, kes peaksid ülikoolis vastu kuni lõpetamiseni ning jätkaksid ka kraadiõppes? Mil moel meelitada õppejõududeks oma ala parimad esindajaid, kui vajadus heade proffide järele kohalikus IT-sektoris on väga suur?
- 39 Maateaduste ja ökoloogia doktorikooli liikmete põnev ekspeditsioon Islandile
- 42 Mis saab Tartu ülikooli kirjastusest?
- 45 järelehüüded, juubelid, stipendiumikuulutused, kaitsmised, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 2. märtsil 2012.

roheline trükkis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükkivärvidega. ©Ecoprint

Tartu ülikooli nõukogu esimeheks valiti Kersti Kaljulaid

TARTU ÜLIKOOLI UUS 11-LIIKMELINE NÕUKOGU VALIS ESIMESEL ISTUNGIL OMA ESIMEHEKS EUROOPA KONTROLLIKOJA LIIKME KERSTI KALJULAIU.

TÜ rektori professor Alar Karise sõnul on Kersti Kaljulaid nõukogu esimehe kohale hea valik, sest Tartu ülikooli endise kuratooriumi liikmena on tal selge arusaam ülikooli toimimisest ja juhtimisest.

Kaljulaiu hinnangul on Tartu ülikool Eesti kõige mitmekülgsem ülikool, mis pakub ühtmoodi head haridust nii eestlastele kui ka inimestele Euroopast ja mujalt maailmast. See on ka vanim emakeelne ülikool, mis tähendab, et TÜ vastutab olulisel määral just emakeelse kõrghariduse arendamise ja rahvuskesksete erialade säilitamise eest.

«Tuleb teada oma tugevaid külgi, mida pakkuda neile, kelle taust on meist erinev. Samas tuleb olla rahvusülikool. Rahvusülikool nii rahvusele tähtsate erialade õpetamise mõttes kui ka selles mõttes, et suudetakse õpetada kõiki eestlasi heas ja ainevajadustele vastavas emakeeles. Siin tuleb näha sünergia, mitte vastuolu ja leida tasakaalus, mitte võistlev arengumudel,» ütles Kaljulaid.

Üldises kontekstis teeb nõukogu esimehe murelikuks koolilõpetajate suur soov õppida väikese praktilise väärtusega erialasid, kui samas on töökohti just neile, kes oskavad ravida, ehitada, õpetada, analüüsida looduse ja inimese

Nõukogu esimese istungi algus

Foto: Andres Tennus

vahelisi suhteid või kirjeldada maailma arvude keeles.

«Muidugi saab ja peab ülikooli nõukogu mõtlema nende suurte küsimuste kontekstis, ehkki tegemist ei ole ühest ja lõplikku lahendust omavate probleemidega. Vastuvõtusüsteem peaks soovutama noortele erialasid, mis on nende eeldustele sobivad ja võimaldavad hiljem ka huvitavat tööd leida,» ütles Kaljulaid ja lisas, et ideaalis oleks hädavajalik heal tasemel kohustuslik karjäärinõustamine enne õpingute alustamist.

Täna on toimunud ülikooli mõlema uue juhtimiskogu istung ning paika saanud töökord ja edasine ajakava. Rektor Karise sõnul on tal hea meel, et nii senati kui ka nõukogu istungid on alanud sisuliste ja konstruktiivsete diskus-

sioonidega. «Nende kahe juhtimisorgani funktsioonid ja vastutus on täiesti erinevad, aga mõlemal seisab lähiajal ees üks tööülesanne: senatil tuleb vastu võtta ja nõukogul kinnitada ülikooli põhikirja muudatused,» ütles Karis.

Tartu ülikooli nõukogu vastutab ülikooli pikaajalise arengu eest, otsustades muu hulgas laenu- ja kinnisvaraküsimused ning võttes vastu eelarve. Nõukogu koosseisu kuulub 11 liiget: TÜ esitatud Toomas Asser, Toivo Maimets, Peeter Saari, Jüri Sepp ja Paul Varul, Eesti Teaduste Akadeemia esitatud Kari Olavi Raivio ning haridus- ja teadusministeeriumi esitatud Kaja Tael, Toomas Kiho, Kersti Kaljulaid (esimees), Vahur Kraft ja Aku Sorainen.

Talveakadeemia uurib rohemajanduse võimalusi Eestis

Tänavu keskendub säästva arengu talveakadeemia konverents majandusele, kandes pealkirja «Jätku majandust, jätku leiba!». Konverentsil heidetakse pilk tarbimiskasvule orienteeritud majandussüsteemi probleemidele ning tutvustatakse uusi majandusmudeleid, mis arvestavad inimeste ja planeedi heaoluga.

«Konverentsi esinejad on nii kodu- kui ka välismaised, esindatud on ettevõtjate vaatevinkel, diskussiooni on kaasatud majandus- ja kommunikatsiooniminis-

teeriumi esindaja ning ülikoolidest majandusteadlane Andres Arrak ja keskkonnaökonomika professor Üllas Ehrlich. Ringmajandusest ja maailma puhastamisest tuleb kõnelema Rainer Nõlvak. Kavas on ka kultuuriprogramm, kus rännumees Hendrik Relve räägib Paapua Uus-Guinea puude otsas elavast rahvast,» tutvustas konverentsi sisu tiimijuht Mariell Jüssi.

Teadusartiklite konkursi pealik Riina Vaht hindas tänavust saaki heaks. «Eriti hea meel on selle üle, et ei domineerinud loodus-

teadlikud tööd. Sel aastal oli artikleid nii õigusteaduse, kunsti, tekstiili kui ka kirjanduse vallast. See teeb konkursi kirevaks ning näitab, et säästva arengu teema pole ainult looduse osa.»

Talveakadeemia tähistab oma kümnendat juubelit, avaldades tänu koostööpartneritele ja mõtiskledes säästva arengu mõtteviisi ning tudengiteaduse üle veebruari lõpus EMÜ vana peamaja aulas. Konverents ise toimub tänavu 2.–4. märtsini Narva-Jõesuus.

13. jaanuaril aset leidnud senati esimesel istungil keskendusid akadeemilise kogu liikmed peamiselt töökorralduslikele küsimustele. Arutati ka põhikirja muudatuste üle ning valiti professoreid ja juhtivateid ning nimetati emeriitdotsent. Vasakpoolsel fotol vestlevad sotsiaalse kommunikatsiooni professor Marju Lauristin (vasakult), funktsionaalse morfoloogia dotsent Priit Kaasik ja võrdleva õigusteaduse professor Raul Narits. Parempoolsel pildil uurivad istungi dokumente matemaatika- ja informaatikateaduskonna üliõpilane Erik Raudsepp, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna doktorant Friedrich Kaasik ning hematoloogia-onkoloogia professor Hele Everaus. Dermatoloogia ja veneroloogia professoriks valiti Külli Kingo, nefroloogia professoriks Mai Rosenberg, laboratoorse arheoloogia professoriks Aivar Kriiska (pingereas esimene), emakeeleõpetuse professoriks Martin Ehala, astrofüüsika professoriks Peeter Tenjes, kõrge energia füüsika professoriks Martti Raidal (pingereas esimene), antimikroobsete ainete tehnoloogia professoriks Tanel Tenson, rakendusviroloogia professoriks Andres Merits, põlumeersete materjalide tehnoloogia professoriks Alvo Aabloo, nanomaterjalide optika ja spektroskoopia juhtivateks Ilmo Sildos. Osal juhtudel seisavad nimetatud ametikohtade täitmiseks töölepingute sõlmimised alles ees, mistõttu ei ole kindel, et valitud inimesed (sh pingerea alusel tugevaimad) nimetatud ametikohtadel Tartu ülikoolis ka tegelikult tööle asuvad.

Fotod: 2 x Andres Tennus

Erich Erstu Kalevipojal põhinev «Sohni – teine teekond allmaailma».

Foto: sohni.tume-maailm.pri.ee

Tudengid lõid uusi arvutimänge

JAANUARI LÕPUS ESITLETI TÜ ARVUTITEADUSTE INSTITUUDIS KURSUSE «ARVUTIMÄNGUDE LOOMINE JA DISAIN» RAAMES VALMINUD UHIUUSI KODUMAISEID ARVUTIMÄNGE.

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

Neli kuud kestnud kursuse jook-sul valmis ülikooli IT-osakonna ja Tartu kõrgema kunstikooli tudengite ühistööna viis eriilme-list mängu, mis kursuse juhendaja Edvin Aedma sõnul peegeldavad hästi nende tegijaid.

Viie valminud mängu seas on duellimäng «Planet Cannon», kus tuleb kosmoses füüsikaseaduseid arvestades hävitada vastase kahur, maailma ajaloost killuke si koondav «The Running Man», keskaja temaatikaga strateegiamäng «War-net.ee: Knights & Cannons», sügi-sehõnguline «Autumn Solstice», kus väike metsas elav tüdruk peab mõistatusi lahendama ja talveks tõrusid koguma ning Eesti rah-vuseeposel põhinev «Sohni: teine teekond allmaailma».

«Kalevipoja» 17. ja 18. pea-tükil põhineva seiklusemängu idee

autori Erich Erstu sõnul tuli algne mõte teha arutu märulifilm tal sõjaväes, kursuse käigus see aga muutus ja seiklusemängus tuleb lahendada ka mitmeid mõistatusi.

«Mõnel pool Kalevipoega ülistatakse, aga meie võtsime realistlikuma võtme, mis tõi kaasa ka humoorikama lähenemise,» rääkis Erstu mängust, kus muu hulgas saab musklites peategelast panna metsa välikäimlat kaevama, sookolli söimama või motivat-siooni tõstmiseks pärast võitlust vaenlase laibale urineerima.

Kursuse lõpuks valmis selle kolmeosalise mängu esimene peatükk, kuid töö nii selle kui ka teiste mängude viimistlemise ja turustamisega jätkub ka edaspidi.

«Need on head väikesed harju-tused, millel on oma suuruse kohta kõrge kunstiline väärtus. Arvesta-des seda, kui vähe aega ja ressursse meil oli ning et see oli tundmatusse vette hüppamine, said tudengid

hästi hakkama,» iseloomustas Aedma valminud mängu.

Esimest korda TÜ-s toimu-nud kursusel valminud mängude loomisest võttis osa ligi 30 noort. Projektides osalesid lisaks prog-rammeerijatele ka kunstnikud, kirjanikud, muusikud ja teised huvilised väljastpoolt ülikooli.

Aedma usub, et kursus andis oma panuse arvutimängude turule. «See on ainult aja küsi-mus, millal Eesti mängud leiavad maailmas oma niši. Nii Sohni kui ka Warneti projektidel on potent-siaali tuntust koguda, tegelikult on oma huvirühmades seda ka teistel esitletud mängudel.»

Samasugune kursus algab veebruaris ka Balti filmi- ja meedia-koolis ning võimalik, et uuendatult jätkub see sügisel TÜ-s. Inglismaa ülikoolides kestab arvutimängude loomist ja disaini õpetav kursus ligi kolm aastat ning Aedma loodab, et ka Eesti liigub selles suunas.

Rahvusvahelised keeletestid jõudsid Narva kolledžisse

TÜ Narva kolledž sõlmis Tallinna ülikooli keelekeskusega koostöö-projekti, mille raames avatakse kolledži Eesti Kodu juures rahvusvaheliste inglise keele eksamite info- ja testimiskeskus. See tähendab, et edaspidi on rah-vusvahelist inglise keele eksamit võimalik sooritada peale pealinna ka Narvas.

Esimesed IELTS-i (Interna-tional English Language Testing System) eksamid toimuvad Narva kolledžis 9. veebruaril ja 14. aprillil.

Kolledži projektijuht Marina Klementjeva ütles, et kokkulepe on tehtud esialgu aastaks, kuid ilmselt koostööd pikendatakse. «Tallinna ülikooli keelekeskuse andmetel on ligi 60% IELTS-i keeleeksami tegijatest pärit Ida-Virumaalt. Testide tegemise võimaluse toomine Narva on hea lahendus, et inimesed ei peaks testi pärast teise Eesti otsa sõitma ja saaks seda mugavamalt teha,» rääkis Klementjeva.

Esialgu ongi Narvas võimalik sooritada IELTS-i eksamit, mis on eelduseks õppima asumisel enam kui 135 riigi 6000 ülikoolis, muu hulgas Austraalias, Kanadas, Uus-Meremaal, Suurbritannias ja USA-s.

Vastavalt koostöökokkulepe-le kohustub Tallinna ülikooli keelekeskus kui rahvusvaheliste inglise keele eksamite IELTS-i ja Cambridge ESOL-i esindus

Eestis korraldama Narvas 2–4 korda aastas IELTS-i eksamit ning konsultatsioone.

Narva kolledži ülesanne on IELTS-i eksami sooritamist huvitatute registreerimine ning nende varustamine infomaterja-lidega.

Samuti korraldatakse kahe kõrgkooli koostöös nende kolledži üliõpilaste nõustamist, kes kolledži inglise keele eriala lõpetamiseks sooritavad CAE (Certificate in Advanced English) rahvusvahelise keeleeksami.

Rahvusvahelised keele- ja tase-

metestid võimaldavad ülikoolide vastuvõtuosakondadel mõõta üliõpilaskandidaatide akadeemi-list ja keelelist taset ning võrrelda seda ülikooli akadeemiliste oo-tustega. Reeglina eeldab välismaal õppimine ka mõne keele- ja/või tasemetesti sooritamist.

Kolledži direktori Katri Raigi sõnul on rahvusvahelise inglise keele eksamikeskuse loomine üks samm kolledži tegevusvald-kondade laiendamisel seoses järgmisel aastal toimuva koli-misega kolledži uude hoonesse Raekoja platsil.

INGLISE KEELE RAHVUSVAHELISELT TUNNUSTATUD TESTID:

IELTS (International English Language Testing System) on test, mida arvestatakse kõikide Euroopa riikide ja Ameerika kõrgkoolides. Eestis saab IELTS-i teste sooritada üks kuni kaks korda kuus Tallinna ülikoolis ning nüüd kokkuleppel ka TÜ Narva kolledžis;

TOEFL (Test of English as a Foreign Language) on test, mida tunnustatakse kogu maailmas. Eestis teeb TOEFL-i teste Põh-ja-Ameerika ülikoolide teabekeskus Tallinna tehnikaülikoolis, teabekeskuse esindus on ka TÜ raamatukogu juures; TOEIC (Test of English for International Communication) on maailmas enim kasutatud inglise keele test. Testi kasutatakse nii ärimaailmas, keeltekooskoolides kui ka kutse- ja ülikoolides. TOEIC-i teste teeb Eestis Põhja-Ameerika ülikoolide teabekes-kus;

CAE (Certificate in Advanced English) on Cambridge'i ülikooli juures asuva maailma juhtiva eksamikeskuse keeleeksam. CAE eksameid korraldavad Eestis Tallinna ülikool ja Dream Foundation.

Allikas: rajaleidja.ee

Ülikooli spordiklubi vahetas korvpallimeeskonna peatreenerit

TÜ akadeemilise spordiklubi juhatus otsustas rahuldada ülikooli korvpallimeeskonna peatreeneri Indrek Visnapuu tagasiastumispalve, peatreeneri kohused võttis üle senine abitreener Gert Kullamäe.

Indrek Visnapuu pidas parimaks lahenduseks peatreeneri kohalt tagasi astuda, et klubil oleks võimalik arenguteed jätkata.

«Minu persooni ümber tekkinud pinged ei võimaldanud meeskonda senisel kujul edasi arendada, mistõttu tulevikule mõeldes pidasin tagasiastumist parimaks võimalikuks sammuks,» selgitas Visnapuu.

Uue peatreeneri kohusetäitja Gert Kullamäe sõnul tunneb ta vastutust ja kohustust meeskonda edasi arendada, et tehtud tööd jätkata. Meeskonna abitreenerina

Gert Kullamäe, Indrek Visnapuu ja Toomas Kandimaa

Foto: Andres Tenuus

jätkab Toomas Kandimaa.

Lisaks otsustas klubi juhatus, et tekkinud olukorras vastutab korvpallimeeskonna ebarahuldavate tulemuste eest kogu klubi, sh korvpallidivisjoni eestvedajad. Otsuse tulemusena külmutatakse

osa stipendiumilepingutest.

TÜ akadeemilise spordiklubi juhatuses esimees Andres Liinat ütles, et resolutsioonide otsuste tegemisega viivitati ehk liigagi kaua, nüüd oli viimane aeg astuda otsustavad sammud.

Teatripäevadel 10. sünnipäev

10.–12. veebruarini TÜ Viljandi kultuuriakadeemias toimuvad üleriigilised tudengite teatripäevad on järjekorras juba kümnendad.

Festival algab reede keskpäeval seminariga «Noor teater», kus vaadeldakse noorte ja teatri kokupuutepunkte ning omavahelisi ühendusi. Kogemusi jagavad akadeemia teatrikunsti üliõpilased Vallo Kirs ja Adeele Sepp, pikaaegne tudengiteatri T-Teateri liige Lauri Vasko ja teised teatritegelased.

Kolmel päeval esitavad tudengitruupid üle kogu Eesti kultuuriakadeemia mustas teatrisaalis lavastusi, mida kommenteerivad professionaalsed teatritegijad, nn Kolm Tarka. Sel aastal annavad oma hinnanguid kultuuriakadeemia lavakõne lektor Garmen Tabor, Rakvere teatri näitleja Mait Joorits ning üllatuskülaline, kes selgub festivali ajaks. Lisaks on võimalik osaleda teatriteemalistes õpitubades, aruteludes ning festivali pidudel.

Sel aastal esinevad teatripäevadel Tartu üliõpilasteater, Altermanni näitetrupp, Noorte Teatritehas, TÜ Pärnu kolledži tudengiteater K-äng2, T-Teater tehnikaülikoolist, Tallinna ülikooli üliõpilasteater Üllar, Improgrupp JAA! ning teatrikooli TeatriPolygon stuudio.

Väliskülalisena näeb festivalil ka Helsingi Kellariteatteri lavastust «Finlandia», mis keskendub teemale, mida tähendab olla Soome noor 2010. aastatel.

Kultuuri- pärl TÜ-s

Tartumaa olulisima kultuuri aastapreemia ja 2011. aasta Kultuuripärli tiitli pälvis Tartu ülikooli kammerkoori ja akadeemilise naiskoori dirigent Triin Koch.

26. jaanuaril jagatud Tartumaa kultuuritegelaste aastapreemia te tänuüritusel said maavanem Reno Laidrelt tänukirja ka TÜ akadeemilise naiskoori koormeister Ene Ahven, Tartu akadeemilise meeskoori kauaaegne president Peeter Veske ja abidirigent Made Ritsing.

2011. aasta Kultuuripärli laureaat Triin Koch on Eesti andekamaid noori koorijuhte, kelle tõlgendused nii Eesti kui ka välismaa kooriteostest on pälvinud paljudel konkurssidel žürii ja publiku vaimustuse.

Kochi möödunud aasta säravaimateks hetkedeks on olnud TÜ kammerkoori 40. aastapäeva pidustused ja kontsert «Elu on alles uus» ning noorte laulupidu «Maa ja ilm», kus Triin oli neidude kooride liigijuht.

Septembris esitas ülikooli naiskoor Triinu juhatamisel Põhuteatris ning festivalil Draama 2011 täissaalidele Anne Türrpu lavastatud etendust «Jakob, oh Jakob».

Alates 2006. aastast antava Kultuuripärli tiitli eesmärk on tunnustada ja innustada kunstide, rahvakultuuri, kehakultuuri ja spordi valdkonnas tegutsevate kõrgvormis inimeste erialast pühendumist maakondades.

Talvine spordipäev

Tänavune Tartu ülikooli töötajatele ning nende pereliikmetele mõeldud talvine spordipäev toimub vastlapäeval, 21. veebruaril Kääriku puhke- ja spordikeskuses.

Talispordipäev on hea võimalus veeta päev koos oma töökaaslaste ning pereliikmetega. Iga osaleja saab valida just endale meelepärase tegevuse – suusata-da, uisutada, kelgutada või teha kepikõndi. Pärast spordielamust on võimalik ennast kosutada vastlasupi ning sooja saunaga.

Traditsiooniliselt lasti vastlapäeval liugu, et kindlustada hea linasaak. Lisaks lauldi ja loitsiti liu laskmise ajal linaloitsu, kus kõik saaki ohustavad umbrohud üles loeti, et need siis linapõldudel ära peletada.

Mida pikem liug, seda rohkem kahjutegijaid sai üles loetud ja seda parem saak usuti ka tulevat. Et vanarahva kombeid jätkata, on kõigil osalejatel võimalus kulgumäel üksteiselt mõõtu võtta.

Talvisel spordipäeval osalemine on ülikooli töötajatele ning nende pereliikmetele tasuta. Lisatasu eest on võimalik kohapeal laenutada suuski ning uiske. Lähem info programmi, ajakava ja eelregistreerumise kohta on siiseveebis: <https://siseveeb.ut.ee/talispordipäev>.

Inauguratsiooni-loeng: turvaline paindlikkus töölepingu seaduses

1. märtsil kell 16.15 peab Tartu ülikooli aulas inauguratsiooni-loengu turvalisest paindlikkusest uues töölepingu seaduses tööõiguse professor Merle Muda.

2009. aastal jõustus Eestis uus töölepingu seadus, mis põhineb turvalise paindlikkuse kontseptsioonil. Uut seadust on avalikkuses kritiseeritud: sellele heidetakse ette töötajate kaitse marginaliseerimist, tööandja huvide mitteamist ning normide ebaselgust.

Inauguratsiooniloengus käsitleb professor Merle Muda turvalise paindlikkuse kontseptsiooni olemust ja tähendust Eesti tööõiguse reformimisel ning selle mõju töösuhete reguleerimisele.

Loengus analüüsitakse, kuidas on turvalise paindlikkuse kontseptsiooni rakendamine kujundanud õigusnormide sisu töölepingu sõlmimise ja lõpetamise ning töölepingu poolte õiguste ja kohustuste puhul.

Samuti analüüsib professor Muda, kas selle kontseptsiooni kohaldamine on muutnud töösuhte turvaliseks ja paindlikuks ning kas töölepingu seaduses on töötaja ja tööandja huvid tasakaalus.

Professor Merle Muda lõpetas Tartu ülikooli õigusteaduse eriala 1994. aastal ning hakkas samal

Foto: Andres Tennus

aastal õpetama õigusteaduskonnas tööõigust.

Ta kaitses oma magistr töö 1996. aastal ning omandas kraadi *doctor iuris* 2001. aastal Tartu ülikoolis.

Oma väitekirjas uuris ta rahvusvahelise ja Euroopa Liidu õiguse mõjusid Eesti tööõigusele. Professor Muda on ennast täiendanud paljudes Euroopa ülikoolides, samuti Tokyo ja Tsinghua ülikoolis. Tema peamised teadus- ja õppetöö valdkonnad on rahvusvaheline tööõigus, Euroopa liidu sotsiaalpoliitika ja tööõigus ning Eesti tööõigus.

Merle Muda valiti Tartu ülikooli tööõiguse professoriks 2011. aasta juunis.

Õpetamisest õppejõult õppejõule

Mari Karm

kõrgkoolipedagoogika lektor

Mulle tundub, et igal õppejõul on välja kujunenud oma harjumuspärane õpetamisviis ning õpetamine-õppimine kulgeb kooskõlas õppejõu isiksusega, tema arusaamadega õppimisest ja õpetamisest, õpetatava ainega ning õppivate üliõpilaste ootustega.

Töenäoliselt on selles harjumuspärase kulgemises erilisel säravad hetki, kui seminaris käib sisukas mõttevahetus, kui üliõpilastelt tuleb tõsist mõtetööd peegeldav küsimus, kui üliõpilased on valmis saanud loovate ja põnevate tulemustega rühmaprojektid, kui magistrandi kirjatööst hakkab paistma analüüsi ja sünteesi. Siis tunnen, et neid toimivaid õpetamisideid tahaks kolleegidega jagada.

Ent samas võib tulla ette painavaid olukordi, kui vastuseks õppejõu küsimustele kostab auditoriumis vaid vaenulikku vaikust, kui suure rühma read hõrenevad pöördumatult loengute kulgedes, kui eksamitööde lugemine tekitab tunde, et seda ainet pole tunniplaanis olnudki, kui ükski üliõpilane pole seminariks valmistunud ning taas tuleb üks terve seminar sisustada: ise küsida ja vastata. Siis tunnen, et tahaks kolleegidelt küsi-

Foto: erakogu

da nõu, kuidas nemad on kaosega toime tulnud.

Paraku on õppejõul üsna napilt võimalusi jagada kolleegidega rõõmu, kui üliõpilased on tõhusalt õppinud, või ka pettumust, kui õppimist ei ole toimunud.

Ilmselt oleks pettumust vähem, kui õppejõuna ka ise õppida ja arendada oma õpetamisioskusi teadlikult. Ülikoolis toimunud õpetamisõskuste koolitustel osalevad õppejõud on märganud muutusi üliõpilastelt saadavas tagasisides: üliõpilased on tunnustanud mitmekesisemate õppemeetodite kasutamist ning õppeprotsessi senisest süsteemsemat ülesehitust ja hindamist. Kui loengud ja seminarid muutuvad põnevamaks ning üliõpilasi kaasatakse rohkem, toob see kaasa suurema huvi ja motivat-

siooni õppida ning paranevad ka üliõpilaste õpitulemused.

Õpetamisõskuste parem valdamine muudab ka õppejõu enda elu toredamaks, sest õpetada on lihtsam, tõhusam ja huvitavam. Koolitusel osalemine ning kolleegidega arutlemine võib aidata mõista, et õpetamises ette tulevad probleemid on protsessi loomulik osa, mitte tingimata märk iseenda saamatusest. Enda arendamine ja uute õpetamisviiside katsetamine võib aidata leida lahendusi.

Õpetamise üle arutlemine ei pea toimuma ainult koolitustel, vaid häid võimalusi kolleegidega mõttevahetuseks pakuvad konverentsid, töötod jne.

31. jaanuaril leidis aset sotsiaal- ja haridusteaduskonna konverents «Teekond õpetamisest õppimiseni», kus kõigepealt tõstatati küsimusi: «Koolist ülikooli: milliste geenide tõukel?» (Jaanus Harro) ning «Kuidas mõjutab õpetamine õppimist?» (Mari Karm). Seejärel said kolleegid vahetada kogemusi eluliste õpetamisolukordade üle: kuidas kaasata üliõpilasi suurte rühmade puhul, kuidas korraldada rühmatööd, milliseid kavalusi on vaja edukaks toimetamiseks e-õppes, kuidas toetada üliõpilaste analüüsioskusi, milliseid häid võimalusi on lõputööde juhendamiseks, kuidas anda tagasisidet jne. ①

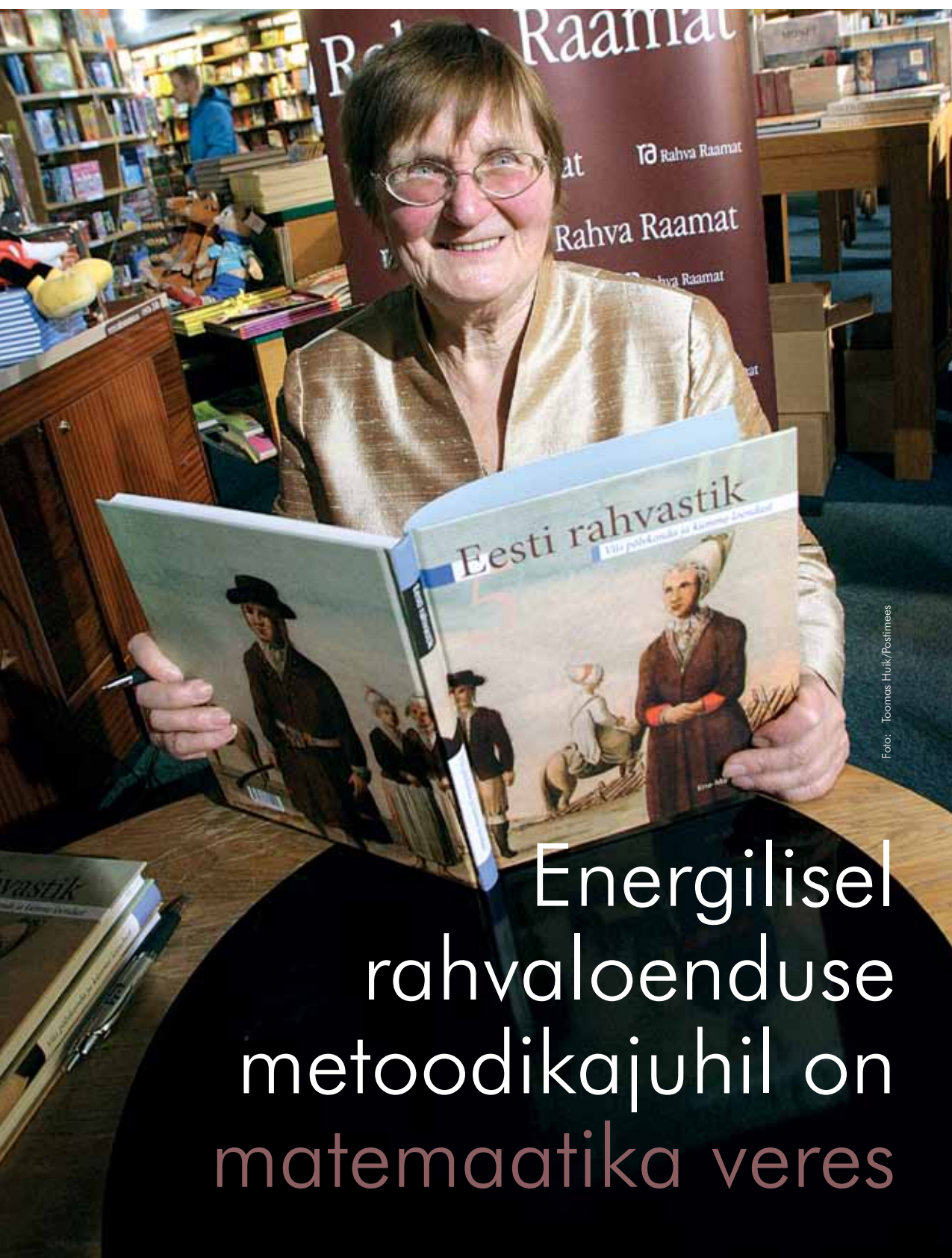

Foto: Toomas Huik/Postimees

Energilisel rahvaloenduse metoodikajuhil on matemaatika veres

TÜ MATEMAATIKA- JA INFORMAATIKATEADUSKONNA EMERIITPROFESSOR ENE-MARGIT TIIT, KES ON KA KÄIMASOLEVA EESTI RAHVA JA ELURUUMIDE LOENDUSE METOODIKAJUHT, ON OMA INSTITUUDI MITTEAMETLIK AKADEEMILINE EMA.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Matemaatilise statistika lektor Mare Vähi toob oma õpetajast ja kolleegist rääkides välja, et tegu on ääretult energilise ja vitaalse naisega, kes hoolitseb igati oma käealuste eest, leides neile arengu- ja töövõimalusi. «Kui meie instituuti võrrelda korporatsiooniga, siis Ene oleks kindlasti meie kõigi akadeemiline ema selle kõige paremas tähenduses,» ütleb Vähi.

«Kui sul on mingi koolkond, siis pead nende kõigi liikmete eest hoolitsema. Ja tunned rõõmu, kui koolkonnast kasvavad välja silmapaistvad uurijad,» arvab asjast Ene-Margit ise, kes ei pea paljaks mõne kolleegi või akadeemilise tähtpäeva puhul instituuti veel sooja omaküpsetatud saia või koogiga tulla.

Hea meeskonnavaim on instituudis alati olnud, seda hoiavad üleval ka mitmed traditsioonid, nagu näiteks uue aasta esimene töötajate kokkusaamine, lõpetajate auks korraldatav koosviibimine, kus jagatakse meeneid, ühised talve- ja spordipäevad ning ühine jõulupidu, kus käiakse ka koos laste ja lastelastega.

LÄBIV MEESKONNATÖÖ

«Ma ei oskagi ette kujutada, et statistikat oleks saanud teha muud moodi kui meeskonna-

tööga,» räägib Ene-Margit, kes on ise olnud nii matemaatilise statistika instituudi loomise kui ka sellele eelnenud tööde ja tegevuste juures.

Kui Ene-Margit pärast kraadi kaitsmist teoreetilise matemaatika erialal ja vahepealset tööd assistendi ja vanemõpetajana tolleasgses põllumajandusakadeemias TÜ matemaatikateaduskonnas lektorina tagasi tuli, oli tarvis hakata tegelema uue suunaga.

«Professor Ülo Kaasik ütles, et ülikoolis on vaja arendada matemaatilist statistikat ja kuna olin statistikaülesandeid juba tudengipõlves lahendanud, siis saigi siin minu ülesandeks selle suuna arendamine,» meenutab Ene-Margit.

Esiolu luges uusi kursusi vaid paar inimest, siis tekkis matemaatilise statistika ja programmeerimise kateeder, siis matemaatilise statistika kateeder ja lõpuks matemaatilise statistika instituut.

Statistikat tuli eri teadustes rakendada juba varem. Aastatel 1960–1980 polnud personaalarvuteid veel olemas ja statistikaarvutusi tegi arvutuskeskuses üks töörühm, kes juhendas kõigi teiste teaduskondade ja -valdkondade inimesi, leidis lahendusi ja tõlgendas neid.

«Töötasime pidevalt koos ja kui kateeder ühendati arvutuskeskuse statistikutega, tekkis kohe ühise perega terviklik instituut. Matemaatika ei ole alati kõigis

valdkondades meeskonnatöö, aga meil oli juba algusest peale palju siduvaid ülesandeid ja konverentse.»

Mõnus meeskonnavaim ja head suhted on Ene-Margiti sõnul praeguseni säilinud, iga päev saadakse korra kokku, et kohvilauas vestelda ja ikka astutakse kolleegide kabinetit korra sisse. Instituudi vanuseline struktuur on samuti paigas: on nii 60-aastaseid professoreid, kui ka neljakümnendates võimekaid dotsente ja aktiivseid, doktorikraadi kaitsmas või kaitsnud noori. N-ö tühjaksooksmist instituudis ei ole, hoopis vastupidi – järelkasvu jagub rõõmustavalt palju.

EUROOPA TASEMEL TEADUS

«Hea, et siin sai hakatud õigel ajal õigeid asju tegema,» arvab Ene-Margit, rääkides oma panusest instituuti ja selle teadlaste koolkonda. Otsus mitte minna edasi teoreetilise matemaatika valdkonnas, kus ta kraadi oli kaitsnud, vaid hakata selle asemel arendama statistikasuunda ja sellega seotud rahvusvahelisi suhteid, oli õige.

Uut suunda arendades püüti koos lahendada laia spektriga eri valdkondade probleemülesandeid ja kohandada oma metoodikat vastavalt valdkonna vajadustele. Suurt tähelepanu pöörati sellele, kuidas teha tarkvara kasutatavaks eri teadusrühmadele ja kuidas saadud arvutustulemusi ka

arusaadavalt tõlgendada.

«See, mis meie siin hakkasime õpetama, oli ikka mõnevõrra teistmoodi kui see, mida näiteks Moskvast õpetati,» tunnistab Ene-Margit ja lisab, et tartlaste korraldatud rakendusstatistika konverentsid töid omal ajal kuuluse, et Tartus tehakse Lääne-Euroopa tasemel teadust.

Kuigi Ene-Margit Tiit on teinud statistikat paljude eri valdkondade tarbeks ja kolleegid tunnustavad teda siiani ka kõva sportlasena, peab naine ise end eelkõige ikkagi matemaatikuks.

«Kui ma oma isa käest (akadeemik Arnold Humal – MM) koolilapsena küsisin, mis asi see kõrgem matemaatika on, ütles ta, et lähed ülikooli, siis õpid. Nüüdseks olen eluaeg matemaatikaga tegelenud. Võib-olla kõige huvitavamad uuringud,

mis ma elus olen teinud, on just matemaatiliste teoreemide tõestamised, millest väga vähesed arusaavad,» muigab Ene-Margit, keda vanemad siiski erialavalikul ei mõjutanud – kodustele teatas ta ülikooli minnes naljaviluks hoopis, et läheb hambaarstiks õppima.

PÕNEVUST JAGUB

Huumorimeel ja energilisus on kaks asja, mis on Ene-Margitit alati saatnud. «Miks ma enam ei peaks energiline olema?» hüüatab 77-aastane emeriitprofessor silmade särades ja tähendab, et ju see on üks loomupärane asi – kellele on kaasa antud musikaalsus, kellele energia. Nii kaua, kuni jätkub huvitavaid ülesandeid, jätkub ka jaksu ja huvi neid lahendada.

Praegu jagub huvitavat ja pidevat tegevust küllaga: käimas-

olev rahva ja eluruumide loendus, mille eeltöö on käinud juba aastaid, toob demograafiahuvilisele naisele ka nüüd iga päev huvitavaid küsimusi, millele vastata.

«Keegi heidab praegu kirjas ette, et me kasutame oma küsimustes sõna «rahvus» valesti – sellele küsimusele peaks inimene vastama mitte juut, vaid iisrael-lane. Seletan talle, et rahvust on küsitud praktiliselt kõigil Eesti rahvaloendustel ning et eesti keeles on rahvus ja kodakondsus eri mõisted, küsime mõlema kohta,» nookab Ene-Margit peaga oma lauaarvuti poole.

On juhtunud ka seda, et kodanik pöördub õiguskantsleri poole murega, et rahvaloendajad diskrimineerivad mehi, küsides sünnitatud laste arvu ainult naistelt ja mitte meestelt, toob näiteks loenduse metoodikajuht, kelle

tööülesannete hulka kuulub lisaks andmete analüüsile ka igasuguste ettepanekutele, küsimusele ja soovitudele vastamine ning teavitustöö meedias.

Praegune rahvaloendus on kohustuslik, ÜRO korraldab loendust eesmärgiga teada saada kogu maailma rahvaarv, mille järgi globaalseid prognoose teha. Riigi tasandil on oluline teada inimressursi paiknemist, et teha arenguplaane ja teada, kuhu ehitada teid või sotsiaalhoo-neid – see kõik eeldab, et inimesed märgivad oma elukohta õigesti.

Ene-Margit toob välja, et praegu on umbes viiendik elukohtadest rahvastikuregistris valed. Seda mitmetel põhjustel: lasteaiakohtade, tudengite sõidusoodustuste või muude soodustuste saamiseks. «Kui vaadata näiteks infot, kui palju elab Tartus tudengialisi noori, on see arv kordades väiksem kui ülikooli tudengite koguarv.»

Kogu Eesti rahvastikku üle lugeval Ene-Margitil võiks ka enda pereliikmete loendamisega raskusi tulla, kui ta matemaatik poleks – nelja põlvkonna peale neid ikka jagub.

Demograafiahuviline professor on viimasel ajal seoses rahva ja eluruumide loenduse ning raamatu «Eesti rahvastik. Viis põlvkonda ja kümme loendust» välja andmisega sattunud kogu meedia huviorbiiti.

Foto: Stanislav Moshkov / Den za Dnjom /Scanpix

Abikaasaga juba 57 aastat abi-elus olnud Ene-Margitil on mehega kolm last, kellel on igauhel oma pere. Seitsmest lapselapsest vanimal on kolmelapseline pere. «Mul on hea meel, et meie lapsed on omavahel väga heades suhetes, kuigi elavad kõik eri linnades,» ütleb naine, kelle juurde terve pere iga aasta jõulude paiku üle riigi kokku sõidab.

Eestit ennast peab ta aga üheks parimaks kohaks maailmas, kus

üldse elada. «Kuidagi ei saa aru neist, kes lähevad Eestist halva kliima või halbade inimeste pärast ära! Olen ise palju ringi reisinud, aga ka täiesti objektiivselt on Eesti hea koht elamiseks: igauhe jaoks on piisavalt ruumi ja eneseteostusvõimalusi, kliima ja loodus on piisavalt head ja rahu-likud. Kui oled elus näinud küll okupatsioon ja sõda, siis tuleb ikka öelda, et tänapäeva vabas Eestis on hea elada.» **U**

Ene-Margit Tiidu suur pere saab Tartus kokku igal jõulukuul. Mulluselt jõulupildilt puuduvad vaid noorim lapselaps ja tema ema, kes oli tol ajal veel kahenädalase beebiga kodus.

Foto: erakogu

Kalev Pärna

matemaatilise statistika instituudi töenõustustooria professor;
Ene-Margit Tiidu õpilane ja kolleeg

Teda saab iseloomustada kõige paremate sõnadega. Ene-Margitil on energiat nii palju, et annab silmad ette paljudele noortele. Ta on töökas, nobeda sulega,

täpne ning endiselt instituudi patrioot: kuigi pragu on statistikaametis palju tööd, käib ta ikka ka siin, loeb kursusi, juhendab üliõpilasi.

Ülikooli ees on tal suured teened, kuna instituudis on ta välja kujundanud toreda meeskonnavaimu, selle tähtsustamine on ilmselt üks tema põhiteeneid. Kui kellelgi tähtpäev on, tuleb

ta tihti omaküpsetatud saia või koogiga, mis on kohale jõudes veel kuum.

Ene-Margitil on lai huviring. Ta on väga sportlik inimene, alati instituudi spordipäeval kohal, andes suuskadel teistele silmad ette. Umbes viis aastat tagasi tegi ta Käärikul ära Kekkose ringi – suurem osa noori sinna isegi ei läinud.

KOOLIÕPETAJA AMET OLI ESIMESEL OMARIIKLUSPERIOODIL NIIVÕRD HINNAS, ET SELLEST UNISTAS KOLMANDIK ÕPILASTEST. KARMEN TRASBERGI DOKTORITÖÖ «KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMIÕPETAJATE ETTEVALMISTUS EESTI VABARIIGIS ÕPETAJAKOOLITUSE AJALOOLISE KUJUNEMISE KONTEKSTIS», ANNAB TOONASEST ARENGUST PÕHJALIKU ÜLEVAATE.

Esimeses vabariigis pandi alus Eesti intelligentsile

Didaktilis-metoodilise seminari saksa keele rühm 1935/36, õppejõud E. Jaanvärk

Foto: TLÜ Eesti pedagoogika arhiivmuuseum

Sven Paulus

sven.paulus@ut.ee

Kuidas tekkis Teil huvi selle teema ja perioodi vastu?

Teema juurde juhatas mind kolleeg ja mentor – Aleksander Elango, kes oli pedagoogika õpetamisega Tartu ülikoolis seotud üle 60 aasta. Ta oli mitte ainult ajastut vahetult kogenud, vaid ka doktoritöös kirjeldatud mudeli järgi TÕ-s keskkooliõpetajaks õppinud. Elango mälestused olid oluliseks komponendiks allikavälises teabes ja aitasid mul hiljem dokumentides orienteeruda. Ja vastupidi – allikatest selgusid arengud ja sündmused, millest Elango oli vaikinud. See on uuri- jale alati väljakutse.

Kirjutate, et «Õpetajate ettevalmistuses jõuti praktiliselt kümne aastaga olukorrast, kus ametisse pandi «iga isik, kes selleks vähegi suuteline oli» kvalifitseeritud keskkooliõpetajate üleproduktsoonini». Kuidas see toimus?

Esmalt oli see seotud erakordselt suure huviga kesk- ja ülikoolihariduse vastu. Eestist sai üks kõrge- ma keskkooliõpilaste osakaalu riik Euroopas, ületades nii Soome, Rootsi kui ka Saksamaa vastavad näitajad. Suur nõudlus rahvusliku intelligentsi järele võimaldas 1921. aastal praktiliselt kõigil keskkoolilõpetajatel jätkata õpinguid TÕ-s, 1924. aastal pooltel ja hiljem umbes kolmandikul. Enamik filosoofia- ja matemaatika-loodusteaduskonna üliõpilastest taotles gümnaasiumiõpetaja kutset. Kokku oli

esimese omariikluse perioodil õpetajaharus ülikoolilõpetanud ligi 1300. See tõi kaasa kutsega keskkooliõpetajate kiire kasvu ja osades ainevaldkondades ka õpetajate üleproduktsooni, mistõttu hakati 1930. aastate esimesel poolel sulgema mitmeid didaktilis-metoodilise seminari (DMS) erialaosakondi.

Millistele tingimustele pidid toonased õpetajad vastama?

Õpetajaks saamine ja nõuded professionile olid riiklikult reguleeritud. See tulenes vajadusest suunata rahvuslikult meelestatud õpetajaskonna tekkimist. Samuti tagas riiklik kutsesüsteem ettevalmistuse kõrge kvaliteedi. Ametisse astumisel tuli õpetajal anda ametitöötus. Õpetajal eeldati poliitilist erapooletust ning sallivust usulistes ja rahvuslikes vaadetes. Õpetajakutse andmise tingimuseks ülikooli lõpetamise järel oli riikliku kutseeksami sooritamine ning töötamine õpetaja- ameti kandidaadina 1–2 aastat.

Milliste välisriikide kogemusi kasutati toonase Eesti haridussüsteemi loomisel ja õpetajakoolituse kujundamisel? Mida üldse üle võeti?

Eesti pedagoogika arengule avaldas mõju nii Saksa eksperimentaal- ja töökooli pedagoogika kui ka progressiivse pedagoogika vaimustus USA-s. E. Meumanni, A. Binet, G. Kerschensteineri, J. Dewey jt ideed jõudsid üllatavalt kiiresti meie õppekavadesse nii originaalõpikute kui ka tõlgete ja kohanduste kaudu. Ühelt poolt andis see kasvatusseaduste aren-

gule Eestis võimsa sisendi, teisalt tuleb nõustuda Rein Ruutsooga, kes ütleb, et maailmapärandi omandamise pingutus võttis liiga palju jõudu, et suuta välja astuda hiiglaste retseptsooni varjust.

Lääne kooli uuenduslikud ideed jõudsid Eestisse eelkõige teaduskirjanduse, aga ka välisuhtluse, õppereiside ja pikemaajaliste stažeerimiste kaudu. Varasemate traditsioonide tõttu säilis side Saksamaaga, kontakte loodi ka Prantsusmaa ja Inglismaaga, kasutades nii diplomaatilist kor- pust kui ka teadlaskonna isiklikke suhtekanaleid. Märkimisväärset rolli Eesti õpetajakoolituse arengus mängis akadeemiline Soome sild. TÕ-s tööle asunud Soome professorid innustasid kõrvutama Eesti ja Soome olusid ning sealt eeskujusid otsima.

Kas selleaegses pedagoogikas oli ka läbimurdelisi saavutusi, mis on mõjutanud meie hilisema haridussüsteemi arengut?

Läbimurdeline saavutus oli 1920. aastatel loodud tugev vundament ja identiteet pedagoogikale kui õppe- ja teadusdistsipliinile. Selles oli suur roll TÕ esimesel pedagoogikaprofessoril Peeter Põllul, kelles olid ühendatud nii uuenduslike pedagoogiliste ideede kui ka koolitegelikkuse hea tundmine. Töö esimese eestikeelse gümnaasiumi (Tartu Eesti noorsoo kasvatusse seltsi tütarlaste gümnaasium) direktorina aastatel 1908–1918 andis talle hea ettekujutuse õpetajakoolituse vajadustest ning teaduskirjanduse lugemine ja õppereisid Lääne-Euroopasse pedagoogilistest

uuendustest. Oma koolis võttis ta kasutusele moodsad ainekabineetid ja õppevahendid ning püüdis leida tasakaalu kooliuuenduslike ideede ja nn ametliku kooli nõuete vahel. Õpetajatele viis ta sisse korrapärase täiendusõppe, milles rõhus aktiivsete õppemeetodite rakendamisele.

Milline oli toonases Eesti vabariigis õpetajate staatus?

Riigiteenistuja staatus, selge kvalifikatsioonisüsteem, töö- ja palgaolude parandamise eest seisvad tugevad kutseorganisatsioonid toetasid õpetajaameti prestiiži toonases Eesti ühiskonnas. Diferentseeritud palgasüsteem motiveeris õpetajaid õppima ning oma kvalifikatsiooni parandama. August Kuksi 1920. aastate uurimus «Koolinoorsoo ideaalid» näitas, et elukutsena hinnati õpetaja ametit kõrgelt, 34% soovis õpetajaks saada.

Kuivõrd suutis nõukogude süsteem väljatöötatud haridusraamistikku murda?

Kogu omariiklusaegne pedagoogiline mõte tunnustati «laenatuks imperialistlikust läänest». Eriti hävitav hinnang anti erakoolidele, mis olevat kujunenud «spionaaži teostamise vahendiks», sest õppevahendite puhul toetasid koole Prantsusmaa ja Inglismaa. Kogu kooliuuenduse ideestik, sh Johannes Käisi pärand kuulutati tagurlikuks, sest see olevat taotlenud kooli kui niisuguse likvideerimist, kumardas iga üksiku õpilase individuaalsuse ees, madaldas õpetaja osa «vanema venna rollile». Keelustati intelligent-

sustetid, seda eelkõige seoses ainsana pedagoogikavaldkonnas doktorikraadi kaitsnud Juhan Torki tööga, kes olevat püüdnud «testidega põhjendada ja õigustada kodanluse üleolekut». Kuigi nii üldharidussüsteem kui ka õpetajakoolitus allutati Nõukogude ideoloogiale ja pedagoogilistele ideedele, ei suudetud esimese iseseisvusperioodi aegseid haridustraditsioone 50 okupatsiooniaastaga täielikult murda. Need säilisid näiteks Käisi ideede rakendamisenäi nii koolis kui ka haridusuuringutes.

Kas töö käigus tuli välja ka üllatuslikke tõiku?

Neid oli mitu, kuid peatuksin siin ühel. Teatavasti on Tartu ülikoolist sirgunud maailmakuulus USA õppekavateoreetik Hilda Taba. Minu üks juhendajatest, Edgar Krull, on oma varasemates uuringutes viidanud faktile, et Hilda Taba püüdis 1930. aastal (pärast Põllu surma) kandideerida pedagoogikaprofessori kohale TÜ-s. Töö käigus leidsin riigiarhiivi välisministeeriumi fondist tõendeid, et Taba õpingute kohta USA Columbia ülikooli õpetajate kolledžis tehti TÜ-st järelpärimine. Ometi ei tundud Taba talenti ära, kuigi tema doktoritöö (1932) hindas suurepäraseks komisjon, kuhu kuulusid W. Kilpatrick, J. Dewey, Boyd H. Bode. Mul on hea meel, et saan temaatika uurimisega jätkata Lääne-Virginia ülikoolis prof Sam Stacki juures, kes on üks viljakamaid Dewey uurijaid. Keskendun perioodile Dewey tegevuses, mil ta liikus Chicagost Columbia ülikoo-

li õpetajate kolledžisse, olles varustatud unikaalse laborkooli kogemusega.

Mida oleks toonasest haridussüsteemist tänast haridusreformi vaadates õppida?

Vaatamata pikale ajalisele distantstile, mil pedagoogikateadus on arenenud nii lähenemiste paljususes kui ka sügavuses, on esimesest omariiklusperioodist palju õppida. Õpetajakoolituses näiteks seda, et valdkonna staatuse ja tõsiseltvõetavuse tagasid tugevad liidrid, kes osalesid nii üldise hariduspoliitika kui ka seadusloome kujundajatena. Samuti on õppimisväärt see, kuidas õppejõudude pikemaajalised välisstažeerimised andsid sisendi õppekava- ja õppevaraloomesse ning uuenduslike meetodite rakendamisele õpetajakoolituses. Mõned õpetajakoolituse kvaliteedi kindlustamiseks vajalikud lahendused, nagu näiteks praktikakoolide asutamine, mida taotleti juba esimesel omariiklusperioodil, on taas päevakorral. Siiski, et ajaline distant uuritud perioodiga on küllalt suur, ei saa tolleaegseid positiivseid momente otse tänapäeva üle kanda. Ometi suunab toimunu parem tundmine küsima ja analüüsima, miks kaksikümmend aastat pärast iseseisvumist on õpetajakutse staatus Eestis endiselt madal, õpetajate kutseorganisatsioonid nõrgad ning miks õpetajaskond ja õpetajakoolitajad jäid aastavahetusel ilma oma viimasest erialajakirjast. Neis ja teistes küsimustes on mineviku tundmine meile kindlasti väärtuslik ja õpetlik. ☺

Ettevõtluspäev tutvustas teadlaste pakutavaid teenuseid

27. JAANUARIL KOGUNESID TÜ TEHNOLOOGIAINSTITUUTI TAAS ETTEVÕTJAD, KES ON HUVI-TATUD KOOSTÖÖST TARTU ÜLIKOOLI TEADLASTEGA. JÄRJEKORRAS KOLMAS ETTEVÕTLUSPÄEV TÕI KOKKU VARASEMAST ROHKEM OSALEJAJID, KES KUULASID AKADEMIK URMAS VARBLASE LOENGUT NING TUTVUSID TEADLASTE PAKUTAVATE TEENUSTEGA ALATES KEEMILISTEST ANALÜÜSIDEST KUNI SOTSIOLOOGILISTE KONSULTATSIOONIDENI. UT TEEB PÕGUSA ÜLEVAADE KÕIGEST MÕNINGATEST TEENUSTEST.

SOTSIOLOOGIA

Sotsiaalse analüüsi meetodite lektori Rein Muraka sõnul on TÜ sotsioloogid ettevõtete uurimisega tegelenud juba mitukümmend aastat. Varem uuriti lepinguliste töödena põhiliselt töökollektiivide rahulolu nende sotsiaalse arengu plaanide koostamiseks. Vahepealsetel aastatel on koostöös ettevõtluse tugistruktuuridega (Tartu linnavalitsuse ettevõtluse osakond, Tartu ärinõuandla, Lääne-Viru ja Tartu maavalitsused) tegeldud ettevõt-

luskliima küsitluspõhise uurimisega laiemalt. Selle tegevuse näiteks on alates 1998. aastast regulaarselt toimunud ettevõtete juhtide küsitlusel põhinev Tartu ettevõtlusuuring ning analoogsed uuringud Tartu ja Lääne-Viru maakonnas.

Alates sellest aastast pakub sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut konsultatsiooni- ja uuringuteenuseid ka konkreetsetele ettevõtetele. Võimalik on konsulteerida seoses küsitluspõhiste turu-, kliendi- ja töökollektiivi

uuringute lähteülesannete koostamisega, arutada uuringutulemuste rakendusvõimalusi või tellida koostöö asutuse töötajatele andmekogumise meetodite ja analüüsi valdkonnas. Vajaduse korral saab instituudilt tellida ka tervikliku arvamusuuringu.

Muraka hinnangul võib perspektiivikaks pidada ideed siduda koostöö ettevõtetega magistri- ja bakalaureuseõppe üliõpilaste sotsioloogilise uurimistöö praktikaga ning lõputööde koostamisega.

ARVUTITEADUSE INSTITUUT

Arvutiteaduse instituut pakub ettevõtetele IT-konsultatsioone tarkvaratehnika, hajussüsteemide, bioinformaatika, keeletehnoloogia, krüptograafia ja IT-süsteemide turvalisuse ning programmeerimiskeelte semantika vallas. Hajussüsteemide professori Eero Vainikko (fotol) kinnituse

lisandub peagi ka internetiturunduse kursus, mille eesmärk on anda sissejuhatav ülevaade internetiturundusest. Koolitusel saab kuulda veebialüütikast, interneti ärimudelitest, reklaamist otsingumootorites, avalike suhete haldamisest internetis, sotsiaalturundusest, kampaaniatest «igaklõps-maksab» jms.

Instituudil on ettevõtetega olnud edukaid koostöökogemusi, kus ettevõte on taotlenud EAS-i innovatsiooniosakuid ja ülikooli teadlased osutanud ettevõttele vastava projekti raames konsultatsiooniteenust.

Kõige tihedamat koostööd teeb instituut ettevõtetega tarkvara tehnoloogia arenduskeskuse

kaudu, mille tegevusvaldkond ja temaatika on tehnoloogiatega väljatöötamine tarkvara arendamise efektiivsuse ja kvaliteedi parandamiseks. Partneriteks on veel näiteks WebMedia, Skype Technologies, Cybernetica, Regio, Delfi, Swedbank, Ida-Tallinna keskaigla jpt.

GAASLAHENDUSLABOR

Optika ja spektroskoopia dotsendi Matti Laane sõnul osaleb gaaslahenduslabor mitmes praktilise väljundiga rahvusvahelises projektis. Eesti tingimustes on neist vahetult rakendatavad kaks.

Esimesel juhul eemaldab piisavalt intensiivne laserkiirgus objektidelt mikroskoopilised ainekogused. Eemaldatud aine kiirgab tema koostisele ainuomast valgust ja selle järgi saab määrata, millistest keemilistest elementidest objekt koosneb. Selle meetodi rakendusvaldkond

on lai: näiteks saab eemaldada kultuuritaie-stelt üliõhukesed ülemaalingud ja määrata konveierlindil jooksva toorme kvaliteeti.

Gaaslahenduslabori kümneaastase tegevuse jooksul on selle meetodi abil kindlaks tehtud TÜ ajaloo muuseumi seinakatete värvipigmentid ja puhastanud saastast ka mõningaid skulptuure. Praegu on kõige mahukam rakendusuring seotud põlevkivi kütteväärtuse ja niiskusesisalduse määramisega.

Teine Eesti raames paljulubav rakendus on seotud ioniseeri-

tud gaasikeskkonna, plasma, kasutamisega pindade ja gaaside töötlemisel. Meetodi eelis seisneb selles, et plasmas toimuvad ka toatemperatuuril mitmed sellised reaktsioonid, mis tavatingimustes leiavad aset vaid väga kõrgetel temperatuuridel. Seetõttu on võimalik töödelda ka selliseid temperatuuritundlikke materjale nagu plastik või riie.

Väikesemõõtmeliste plasmaseadmetega saab efektiivselt eemaldada keskkonnakahjulikke saastegaase.

KINESIOLOOGIA JA BIOMEHAANIKA LABOR

TÜ spordibioloogia instituudis tegutsevas laboris saab kasutada lihasfunktsiooni ja liigutustegevuse hindamisel põhinevaid meetodeid tervise ja kehalise töövõime säilitamiseks, arendamiseks või taastamiseks ning igapäevase toimetuleku ja iseseisva hakkamasaamise parandamiseks.

Näiteks saab laboris mõõta käe ja sõrmede pigistusjõudu, liigeste liikuvust, lihastoonust, üla- ja alajäsemete lihaste isomeetrilist jõudu ja lõõgastusvõimet, kine-

maatilisi ja kineetilisi näitajaid, rühti, labajala seisundit jpm. Seni on labori võimalusi kasutanud füsioterapeudid, treenerid, tipp-sportlased jt.

Labori võimalused võiksid huvi pakkuda ka massööridele, tervisesporti harrastavatele inimestele, rehabilitatsiooni vajavatele inimestele ning spaadele.

Fotol demonstreerib füsioteraapia assistent Doris Vahtrik kaela liikuvust mõõtvat genio-meetri kasutamist ettevõtluspäeva külastanud Ronald Sookaelal.

KEEMIA INSTITUUT

Instituudis on võimalus alustada uurimisprojekte funktsionaalsete keraamiliste materjalide sünteesivõimaluste uurimiseks või optimeerimiseks ja elektrokeemiliseks ning füüsikaliseks karakteriseerimiseks. Funktsionaalsed keraamilised materja-

lid on mitmesugused ioon- ja kompleksjuhtivad keraamilised membraanid, poorsed keraamilised katalüsaatorid ja katalüsaatori kandjad.

«Meil on selliste objektide uurimiseks taristu ja oskusteave,» kinnitas füüsikalise ja elektrokeemia vanemateadur Gunnar Nurk.

Senine suurim partner on olnud AS Elcogen, kellega oli leping kõrgtemperatuurse kütuseelemendi materjalide uurimiseks.

Keemia instituudi laborites leiduvaid võimalused võiksid huvi pakkuda tehnoloogia ja materjalitööstuse ettevõtetele tootearenduslikeks.

KATSEKODA

Tartu ülikooli katsekoja poole võib selle juhataja Koit Herodesse sõnul pöörduda väga erinevate analüüsiprobleemidega, konsultatsiooniks või hoopis kalibreerimissooviga.

Katsekoda on akrediteeritud õhuparameetrite (niiskus, liikumiskiirus ja temperatuur) mõõtevahendite kalibreerimise

alal. Katsekoda kalibreerib hügromeetreid, termo- ja tiivikanemomeetreid, Pitot' torusid, õhutermosteetreid, diferentsiaalmanomeetreid ning logereid. Katsekoda teeb muu hulgas ka töökeskkonnamõõdistamisi, radioaktiivsuse ning kiirgusmõju analüüse

Fotol näitab Herodes õhu liikumiskiiruse mõõtjat.

VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Viljandi kultuuriakadeemia oli tulnud Tartusse mitmeladsete teenustega. Akadeemia tiiva all tegutsev loomeinkubaator keskendub praegu traditsioonilise tekstiili- ja metallitöö arendamisele. Inkubaator sihib oma tegevuse nii alustavatele kui ka juba tegutsevatele loomeettevõtjatele ning ka loomeettevõtlusega kaardsemalt kaasnevatele ettevõtjatele. Alustavatel loomeettevõtjatel on võimalus läbida ettevõtluse baaskursusi, saada nõuandeid äriplaani koostamisel ning kasutada inkubaatori tekstiili- ja metallikeskust, mis on varustatud heal tasemel seadmetega. Tegutsevad loomeettevõtted võivad leida inkubaatorist abi ühisturunduseks.

Fotod: 4x Andres Tennus

Peale selle said huvilised tutvuda ka kiirprototüüpimise võimalustega. Kiirprototüüpimine on arvutis oleva kolmemõõtmelise kujutise vähese ajakuluga

nn printimine käegakatsutavaks kolmemõõtmeliseks kujundiks. Kiirprototüüpimine, mis on seni olnud pigem tootmisettevõtete pärusmaal, pakub loomeettevõtluses uudseid võimalusi. Kuna kiirprototüüpimine on akadeemias üsna uus, on seda võimalust seni kasutatud vähe (nt TÜ arstiteaduskond, aga ka Viljandi Aken ja Uks), samas on kultuuriakadeemia teadus- ja kunstiloomes osakonna projektijuhi Reimo Soosaare hinnangul huvilisi lisandunud kas või vanade esemete restaureerijate hulgast.

Fotol valib Bergeni ülikoolis järel doktorantuuri tegev Helen Tammert akadeemia pakutavate esemete hulgast oma Norra juhendajale eestipärast meenet kaasa. ①

Teadusagentuur annab ülikoolidele suurema vabaduse ja vastutuse

1. MÄRTSIST TARTUS EMAJÕE ÄRIKESKUSES TÖÖD ALUSTAV EESTI TEADUSAGENTUUR (ETAG), MIS MOODUSTUB SENISE EESTI TEADUSFONDI (ETF) BAASIL NING MILLEGA LIITUVAD KA ARCHIMEDESE TEADUSKOOSTÖÖKESKUSE FUNKTSIOONID JA INIMESED, ON SEADNUD ENDALE EESMÄRGIKS VÄHENDADA TEADUSE RAHASTUSE KILLUSTATUST JA KA KOHATIST DUBLEERIMIST NING ANNAB SUUREMA VABADUSE JA VASTUTUSE ÜLIKOOLOIDELE JA TEISTELE TEADUSASUTUSTELE.

Sigrid Söerunurk

sigrid.soerunurk@ut.ee

2011. aasta sügisel ETAg-i loomist juhtima asunud TÜ rakendusgeoloogia professor Volli Kalm selgitab, et praegune reform käsitleb Eesti riigi eelarvest eraldatavat finantseerimist uurimisprojektidele ja -teemadele. Baasfinantseerimise põhimõtted jäävad samaks.

Millised peamised muudatused kaasnevad ETAg-i moodustamisega?

Esiteks muutub see, et nn suurte grantide ehk seniste sihtfinantseeritavate teemade, uue nimega institutsionaalsete uurimistootuste (IUT) puhul suureneb oluliselt teadusasutuse roll, vabadus ja vastutus ning väheneb märgatavalt rahastaja sätestavate regulatsioonide hulk. Asutus saab võimaluse määrata, mis valdkondades ta uurimistaotlusi esitab. See tähendab, et kui teadlarühm tahaks rahastamistaotluse esitada,

Teadusagentuuri loomist juhtima asunud professor Volli Kalm

Foto: Margus Ansu/Postimees/Scanpix

aga asutus ei pea seda otstarbekaks, siis seda ei esitata.

Väheneb asutusele esitatavate ettekirjutuste hulk, näiteks kellele kui palju palka maksta jne. Aruandluses tuleb seda kõike tagantjärele küll näidata, ent ettekirjutusi on vähem.

Vähenevad ka ettekirjutused teadlastele: kui näiteks seni nõuti sihtfinantseeritava teema põhitähtsust teaduskraadi ja teatud tasemel publikatsioonide hulka, siis IUT puhul viimase kohta enam mingeid piiritingimusi sätestatud pole, teaduskraadi nõutakse endiselt.

Formaalseid reegleid jääb vähemaks ja neist n-ö vabanev ruum täidetakse ära eksperthinangutega.

See tähendab, et eksperthinangute osatähtsus suureneb?

Just. Iga eriala taotlust hindab selle eriala ekspertrühm, milles pooled liikmeist on välismaalt. Eksperthinangute andmisel on toetavaks materjaliks taustanalüüs kõige selle kohta, mis on käsitletav antud valdkonna teadusväljundina.

Taustamaterjali hakkab ETAg koguma ja analüüsima ning aastate jooksul kogunev andmerida on aluseks edaspidistele valikutele. ETAg-i ülesanne on eksperte selle informatsiooniga varustada, aga eksperdid hindavad ikkagi nii taotlust ennast kui ka seda kõike, mis sinna juurde käib: uudsust, innovaatsilisust, eesmärke, juhi ja kuni viie põhitähtsust tugevust ja pädevust jne.

Hindamine jätkub samas stiilis, nagu see on toimunud siiani.

Millist mõju peaks kaasa tooma see, et taotluste esitamisel suureneb teadusasutuse roll?

See võiks viia selles suunas, mida näeme rahvusvahelises plaanis. Tugevad teadusülikoolid, keda seame endale tihtilugu eeskujuks ning kellega tahame koostööd teha, on kujunenud sellisteks tänu väga selgele teaduse juhtimisele, kus keskendutakse teatud teadusvaldkondadele. Meiegi juhtivad ülikoolid on deklareerinud, et nad tahavad selles suunas liikuda. Nüüd on neil selleks võimalused oluliselt avaramad, isegi, kui palju ülikoolide juhtkonnad soovivad või suudavad seda võimalust realiseerida.

See tähendab, et asutused peaksid senisest jõulisemalt ümber vaatama, millistele oma valdkondadele taotleda rohkem toetust, millistele vähem?

Kes siis veel seda peaks ümber vaatama? See ootus, et halvad otsused peaks keegi teine ära tegema, oli ka seoses teaduskompetentsinõukoguga (TKN). Tihtilugu saavad teadusasutused aru, et see teema või rühm on natuke nõrk, aga ise ei taheta otsuseid ära teha. ETAg ei tule samuti neid otsustusprotsesse ülikooli sisse juhtima, vaid ülikoolid peavad selle töö ise ära tegema.

Agentuuri hindamisnõukogu kujundab välja hindamise ideoloogia, mille põhjal rahastamisotsuseid langetatakse ning mõningatel juhtudel peab nõukogul olema ka määrusekohane õigus öelda, et me ei pea mõistlikuks näiteks astronoomiauringute alustamist uutes kohtades, kui

EESTI TEADUS-AGENTUUR

Agentuuri tuleb ligi 50 inimest ETF-ist ja Archimedese teaduskoostöökeskusest, neile lisandub muu vajalik administratsioon: juhatus, kaks raamatupidajat, kaks analüütikut, jurist, personalitöötaja. ETAg-i alustamise hetkel 1. märtsil on agentuuris Volli Kalmu hinnangul tööl ligikaudu 55 inimest. Hindamisnõukogu ja agentuuri nõukogu liikmed ei kuulu ETAg-i töötajate hulka. Agentuur seab end sisse Emajõe ärikeskusesse.

30. jaanuarini said ülikoolid ja teadusasutused esitada kandidaate loodavasse ETAg-i hindamisnõukogusse, mille kinnitab erandkorras haridus- ja teadusminister. Vastava kirja saatis asutuste juhtidele minister 8. jaanuaril 2012.

15. märtsist 30. aprillini saab esitada taotlusi institutsionaalsele uurimistootusele.

1. septembrist 20. oktoobrini saab esitada personaalse uurimistootuse taotlusi.

Eestis on selleks üks keskus juba olemas. Sellistel puhkudel võib öelda, et ETAg veidi juhib seda, mida asutustes tehakse. Ka sihtfinantseerimise ajast on selliseid näiteid. Sellest, kui teaduasutus

Kristjan Haller
teadusprorektor

Tartu ülikool on aktiivselt osalenud riigi teaduspoliitika kujundamisel, sh ka rahastamissüsteemide väljatöötamisel. Võib väita, et ETAg-i loomise on astunud oluline samm teaduspoliitika arendamisel. Samas ei saa märkimata jätta, et institutsionaalse uurimistoetuse (IUT) osalist rolli täidab juba praegu meil kahjuks alamahuline teaduse baasfinantseerimine, millise komponendi väljajätmist reformiskeemist ei saa vaadata positiivsena. Tegelikult tuleks käsitleda kõiki TA finantseerimiskeeme terviklikult, sh riiklikke programme.

Kohe käivituva IUT skeemi suurim ja oodatuium pluss on senise pearahapõhise rahastamissüsteemi muutmine, mis

avab võimaluse eelistada märksa enam kvantiteedile kvaliteeti, seada prioriteete ning vältida dubleerimisi. Tähtsateks pean ka artiklite miinimumarvu nõude kaotamist, mis eeldatavasti lubab enam keskenduda sisule ja kvaliteedile, samuti IUT kui terviklahendust teadusteema finantseerimisel, mis võimaldab arvestada teadlaskonna, abijõude ning taristu arenguvajadusi, aga ka teadusasutuste kaudseid kulusid. Veel sooviksin olulisena esile tuua võimalust teha tingimuslikke rahastusotsuseid, mis peaks lisaks kvaliteedile soosima ka dubleerimise vähendamist ning prioriteetide seadmist.

Kui hästi soovitu realiseerub, sõltub paljusk teadlaskonnast endast. Ülikoolis oleme vajalike reglementide muudatuste eelnõude ettevalmistamisega ning taustaandmete kokkupanemisega lõpusirgel ning veebruari esime-

sel poolel saadame tegevuse kirjelduse ning õigusaktide tekstid struktuuriüksustesse kooskõlastamisele. Ka on teadus- ja arendusosakond (TAO) juba praegu kõigi teaduskondadega kokku leppinud arutelude ja juhendamiste ajakava. Eeldatavasti peaksid teaduskondade või asutuste nõukogud langetama otsused, milliste teemadega, kelle juhtimisel ja millises koosluses taotlusi vormistama hakatakse, peale mida avatakse ETIS-es vastav taotluskeskkond. Analoogselt aparatuuri nn keskinfra meetme taotluste vormistamisest saadud kogemusega on nii TAO kui ka teadusprorektor abiks ülikooli kui terviku huve kajastavate valikute tegemisel. Lõpliku otsuse, millised taotlused kuuluvad ülikooli koondtaotlusesse, võiks teha senat. Arusaadavalt on käesolev aasta üleminekuaasta, seda eelkõige pingelise ajagraa-

fiku tõttu. Äsja rakendunud TÜ seadusemuudatused annavad meile ainsa Eesti ülikoolina parima kohandumisvõime ka IUT rakendamise kontekstis, sest ülikooli nõukogu peaks koostöös senatiga kehtestama arengusuunad ja määrama prioriteetid, mille täitmise akadeemiliselt kõrge kvaliteediga tagab senat. Konkreetsete uurimisteemade kvaliteedi eest jääb arusaadavalt vastutama teaduskond, instituut koos dekaanide, direktoritega ja teemajuhtidega.

Riigieelarve TA rahastamis- mahtude suurendamist ette ei näe, kavandatu juurutatakse lõppevate teemade vahenditest ning teadusteemades tehtavatest muudatustest. 2012. aastal lõpeb ligi veerand sihtfinantseerimise teemadest. See on arvestatav osa, mistõttu tuleb juba käesoleval aastal suhtuda IUT vormistamisse väga tõsiselt.

põhimõtteid, kuidas see on seni toiminud TKN-s ja ETF-is. Seni on kehtinud põhimõte, et valdkondade vahel ei ole sätestatud rahalisi piire, mis tähendab, et mõnikord võib üks valdkond saada rohkem toetust ja teinekord teine, hindamisnõukogul on võimalus korrigeerida rahastamist mõlemas suunas. Argumendid kasutada oleva eelarve piires kellegi toetuse vähendamiseks või suurendamiseks saavad tulla samadest põhimõtetest.

Tasakaalustatult jälgitakse sedagi, et ellu jääksid ka rahvusiigile olulised teadused. Kõikides valdkondades hindavad taotlusi

sama valdkonna eksperdid, mis tagabki erialaspetsiifika arvestamise. Nii palju, kui see minust sõltub, ei hakata Eestis ühtegi teadusvaldkonda teise arvelt priskemaks kasvatama või välja suretama.

Hoopis teine küsimus on, kas kõik teaduse alamvaldkonnad ja erialad peavad olema Eestis üldse arendatavad ja kui, siis kui paljudes kohtades.

Kas ETAg hakkab sellele teisele küsimusele vastust otsima?

Jah. Minu jaoks on siin paralleel doktoriõppega. Hariduses on arusaadud, et kõikidel erialadel ei ole Eestis pädevust ega mõtet arendada välja doktoriõpet. Täpselt sama on teaduses: meil ei ole paljudel erialadel pädevust rääkida kaasa maailmatasemel teaduses. Teatud universaalteadustesse ei ole mõtet panustada Eesti riigi raha, kui seda teadust tehakse ainult kohalikul tasemel. Mõtet on finantseerida siis, kui see tagab kaasarääkimise rahvusvahelises teaduses.

Mida uut toovad muudatused teaduse rahastamise poliitikas kaasa teadlastele?

Üks aspekt, mis teadlasi ilmselt kõige rohkem puudutab, on põhimõte, et personaalset uurimistoetust ei saa saada see, kes on IUT põhitäitja. Või kui ta siiski taotleb ja saab personaalse uurimistoetuse, peab ta lahkuma IUT põhitäitja kohalt. Sellega püütakse vältida sama või väga sarnase uurimisteema finantseerimist eri meetmetest, nagu on seni tihtilugu juhtunud ETF-i ja

sihtfinantseeritavate teemadega.

Personaalse uurimistoetuse teine põhimõte on, et see on teatud osas mobiilne: kui personaalse grandi hoidja läheb ühest asutusest teise, võtab ta selle grandi kaasa, välja arvatud toetuse eest ostetud aparatuur. Personaalse grandi hoidja saab taotleda ka järeldoktori granti, mis on üks personaalse toetuse alaliike.

IUT puhul saavad olla täitjateks ja finantseeritavateks kõik, kes projektis osalevad: juht, põhitäitjad, täitjad, tehniline personal. Toetuse taotlemisel hinnatakse aga meeskonna potentsiaali ja võimet teema juhi ja kuni viie põhitäitja puhul, ülejäänud täitjaid ei hinnata, nemad on lihtsalt loetletud. Alguses oli meil ettepanek, et ülejäänuid ei ole tarvis isegi loetleda, ent teadlaste soov oli nad siiski ära märkida, sest see kajastub ka ETIS-es, mis on neile inimestele edaspidiseks oluline info, kui nad näiteks hakkavad kunagi iseseisvale projektile toetust taotlema.

IUT projekti taotlus avaneb edaspidi vaid sellele teadusrühma juhile, kellele tema asutus on selle avanud. Praegu on teistpidi: igaüks sai ETIS-es vormi lahti võtta ja taotluse koostada ning seejärel oli asutusel kohustus see kas kinnitada või mitte, viimast varianti asutused reeglina ei kasutanud. Nüüd täidab asutus kõigepealt ära üldandmed ning teadlase käest küsitakse juurde senisest vähem andmeid. Ma leian, et me peame saavutama selle, et teadlaselt küsitaks ainult seda, mida me tema kohta ETIS-est või teistest andmebaasidest veel ei tea.

on oma arengukavas või strateegilistes eesmärkides loetlenud teatud teadusvaldkonnad kui eelisarendatavad, ei tule kohustus rahastajale kõiki neid suundi finantseerida. Institutsionaalse grandi puhul tuleb arvestada, et selle peab kinnitama haridus- ja teadusminister oma allkirjaga, aga TKN-i kogemus näitab ja ma usun, et see jätkub, et ministrid ei ole sekkunud hindamiskogu soovitusse.

Institutsionaalse uurimistoetusega ei soosita eriti asutustevahelist koostööd.

See ei ole õige väide. Institutsio-

naalne uurimistoetus antakse tööpoolest vaid ühele institutsioonile, sest rahastajale on lihtsam suhelda ühe partneriga nii finantseerimise kui ka aruandluse suhtes, seda on näidanud sihtfinantseerimise teemade kogemus.

Kuna me aga ei reguleeri peaaegu üldse rahakasutust asutuse sees, välja arvatud seadustest tulenevad piirangud, on asutused vabad omavahel sõlmima mis tahes lepinguid, kasutama kas või alltöövõttu.

Erinevatele teadusvaldkondadele kehtivad erinevad hindamiskriteeriumid kuni selleni välja, et kaudsete kulude osa-

kaal on valdkonniti erinev. Kas sellele on taotlustingimuste määramisel ja hindamismõõdu moodustamisel mõeldud?

See küsimus kerkib esile iga kord, kui midagi muudetakse ja kui küsida, kas seni on mõni valdkond teise kasuks «ära tapetud», siis enamasti saavad küsijad aru, et tegelikkuses selliseid probleeme ei ole. Hindamismõukogu ülesanne on jaotada raha valdkondade vahel proportsionaalselt nende valdkondade ja erialade panusega teadusesse, sealhulgas rahvusteadustesse, ning arendustegevusse ja kraadiharidusse. Ma ei näe põhjust, et peaks muutma

Mismoodi korraldatakse IUT taotluste läbivaatamine suurtes institutsioonides nagu TÜ ja TTÜ, on jälle asutusesisese töökorralduse küsimus.

IUT taotluse vormi veel täpsustatakse ja täiendatakse ning seejärel toimub nende avalik tutvustus. Üldjoontes jääb taotluse stiil sarnaseks sihtfinantseeritava teemade taotlusega.

Kuidas vastaksite väitele, just kui oleks sügisene personaalne uurimistoetus institutsionaalse uurimistoetuse nn lohutusauhind?

Ma ei tea, kust see arusaam pärit on, ilmselt juba eelmisest sügisest, kui me selgitasime, miks me vahetame ära lihtsustatult öeldes suurte ja väikeste toetuste taotlemise aja. Praegu saab ETF-i toetusi taotleda kevadel ja suuri ehk sihtfinantseerimise teemade toetusi sügisel. Nüüd vahetatakse ringi: suuri toetusi ehk IUT-sid saab taotleda kevadel ja väike-seid sügisel. Ümbervahetamisel on mitu põhjust. Teoreetiliselt

peaks uus taotlemise järjekord võimaldama kergemini muuta IUT ja personaalsetele toetustele eraldatavate vahendite proportsiooni ükskõik kummas suunas. Seda võiks võimaldada riigieelarve koostamise protsess, mis jõuab lõppfaasi sügisel.

Teine põhjus on see, et osa teadusrühmi, kes IUT-d taotlevad, jäävad sellest ilma, mis on vältimatu sest konkurents on läinud nii tugevaks. Nende ilmajääjate hulgas on kindlasti väga häid üksikteadlasi, kellele jääb endiselt võimalus tulevat aastat silmas pidades kandideerida personaalsele grandile. Minu arvates on inimsõbralik jätta selline võimalus, aga seda ei saa interpreteerida nii, et see on lohutusvoor nende jaoks, kes IUT-st ilma jäid.

Võrreldes oma eellaste tegevusega hakkab ETAg esmakordselt analüüsima toetuste mõju ühiskonnale. Kuidas?

On mitu võimalust, kuidas seda selgitada. Tegelikult on haridus- ja teadusministeerium peaaegu

samasuunalise töö juba tellinud (teadus- ja innovatsioonipoliitika seireprogramm ehk TIPS – toim.), mida täidab suures osas TÜ majandusteaduskonna töörühm. Agentuur peab selle teadlasrühmaga alustuseks koostööd tegema, et analüüsida nende kogemust, mitte alustada päris nullist. Agentuuri tööle tulevad inimesed hakkavad ka analüüsima rahvusvahelisi eeskujusid, kuidas eri riikides on seda mõju hinnatud ja mõõdetud. Näiteid on palju. See tundub osalt mõõdetamatu ja ilmselt ongi, aga üritatakse leida siiski mingeid näitajaid, kuidas seda mõõta. Siin ma loodangi, et TIPS-is tekkiv teadmine on meile kasuks.

Selline analüüs on põhi, millest ETAg peaks minema edasi, kujundama oma viisi, kuidas hinnata toetuste mõju meie ühiskonnas.

Ennekõike aga peab agentuur tegelema algavate taotlusvoorudega, et ei oleks probleeme teaduse rahastamisega. Alles siis saame võtta juurde lisaülesandeid.

finantseerimise parandamine toimuda ainult vähem edukamate arvelt.

Tulevikku vaadates peab ETAg tagama Eesti teaduse jätkusuutlikkuse, et leida argumente teadusrahastamise riigieelarvelise osakaalu suurendamiseks ning, arvestades meie teadlaskonna vananemist, kuidas toetada väljapaistvate noorte teadlaste iseseisvumist.

Akadeemiliste organisatsioonide külalisõhtud Tartus

Eesti Üliõpilaste Selts 1870 / M	22. veebruar	19:00	<i>eys.ee</i>	korp! Frat. Livienis 1918 / M	9. veebruar 17. veebruar 28. veebruar	20:00	<i>livienis.ee</i>
EÜS Põhjala 1884 / MN	16. veebruar 21. veebruar 1. märts	20:00	<i>pohjala.ee</i>	korp! Filiae Patriae 1920 / N	16. veebruar 21. veebruar	19:00	<i>cfp.ee</i>
korp! Vironia 1900 / M	10. veebruar 16. veebruar 22. veebruar	20:00	<i>vironia.ee</i>	korp! Revelia 1920 / M	9. veebruar 28. veebruar	19:00 20:00	<i>revelia.ee</i>
korp! Frat. Estica 1907 / M	17. veebruar	20:00	<i>cfe.ee</i>	ÜS Raimla 1922 / M	8. veebruar 29. veebruar	19:00	<i>raimla.ee</i>
ÜS Liivika 1909 / M	14. veebruar 6. märts		<i>liivika.ee</i>	korp! Indla 1924 / N	13. veebruar 22. veebruar 28. veebruar	19:00	<i>indla.ee</i>
korp! Sakala 1909 / M	16. veebruar 1. märts	20:00	<i>sakala.ee</i>	korp! Amicitia 1924 / N	9. veebruar 14. veebruar	19:00	<i>amicitia.ee</i>
Eesti Naisüliõpilaste Selts 1911 / N	15. veebruar 21. veebruar	19:00	<i>enys.ee</i>	korp! Frat. Tartuens 1929 / M	10. veebruar 21. veebruar 8. märts	19:00	<i>ut.ee/ft</i>
korp! Ugala 1913 / M	9. veebruar 17. veebruar	20:00	<i>korpugala.ee</i>	korp! Arminia Dorpatensis 1850 (1994) / M	22. veebruar 8. märts	20:00	<i>arminia.ee</i>
korp! Rotalia 1913 / M	15. veebruar 8. märts 28. märts	20:00	<i>rotalia.ee</i>	korp! Sororitas Estoniae 2011 / N	8. veebruar	20:00	<i>sororitasestoniae.ee</i>

— ak.org.ee —

M - meesorganisatsioon
N - naisorganisatsioon
MN - segaorganisatsioon

Pärt Peterson

molekulaarpatoloogia uurimisrühm, uurija-professor

Elkõige korrastab ETAg teaduse finantseerimist. Teadlase vaatenurgast vaadatuna on tähtis, et finantseerimisotsused tehtaks pikemale ajaperioodile ja sellega kaasnev bürokraatia ei oleks üleliigne, andes võimaluse kesken-duda teaduse tegemisele. Senise

sihtfinantseerimisega kaasnev taotlemine ja raporteerimine on olnud teadlasesõbralik, erinedes ETF-i nõuetest, kus on palju protseduureegleid.

Positiivne on see, et ETA-gis jätkub projektipõhine finantseerimine, kaob senine pearahasüsteem ja et elkõige finantseeritakse kvaliteetset teadust. Riigieelarvelise teadusraha kasvu lähitulevikus ilmselt ette näha pole, seega saaks edukamate

TÜ täiendusõpe

Möödunud aastal kasvas Tartu ülikooli täiendusõppes õppijate arv ligi 20%. Kokku täiendas oma oskusi ja teadmisi ligi 1600 eri kursusel enam kui 30 000 õpikulist inimest.

TÜ elukestva õppe keskuse juhataja Tiia Ristolainen sõnul on ülikooli täiendusõppe peamised sihtrühmad haridus- ja meditsiinitöötajad, juhid, ametnikud, ettevõtjad, vilistlased, aga ka õpilased, õppejõud ja väärivate ülikoolis õppijad. «Ülikooli elukestva õppe üks eesmärke on pakkuda koolitusi mitte üksnes Tartus, vaid ka Tallinnas ning eelkõige neis regioonides, kus paiknevad TÜ kolledžid,» kinnitas Ristolainen.

Varasemast populaarsemaks on saanud ka e-kursustel osalemine. Osaliselt või täielikult veebipõhiseid koolitusi toimus ülikoolis eelmisel aastal 235, neil osales üle 5000 inimese, ehk iga kuues täiendusõppes õppija. Oluliselt kasvas koolituste arv Tallinnas ja Harjumaal, kus toimus üle kolmesaja koolituse 5500 osalejaga.

Koostöös tellijaga töötati välja koolitusprogramme paljudele ettevõtetele ja organisatsioonidele, nende hulgas ka mitmete ministriumidele, maksu- ja tolliametile, töötukassale, statistikaametile, Eesti Postile, Playtech Estoniale jt. Kokku osales 1599 kursusel 30 160 õppijat.

Õigusteaduskond jagab lisateadmisi

TARTU ÜLIKOOLI ÕIGUSTEADUSKOND ALUSTAS SELLEL ÕPPEAASTAL KOLME PÕHJALIKU TÄIENDUSKOOLITUSE PROGRAMMIGA NOTARITELE, PROKURÖRIDELE JA JURISTIDELE-LINGVISTIDELE

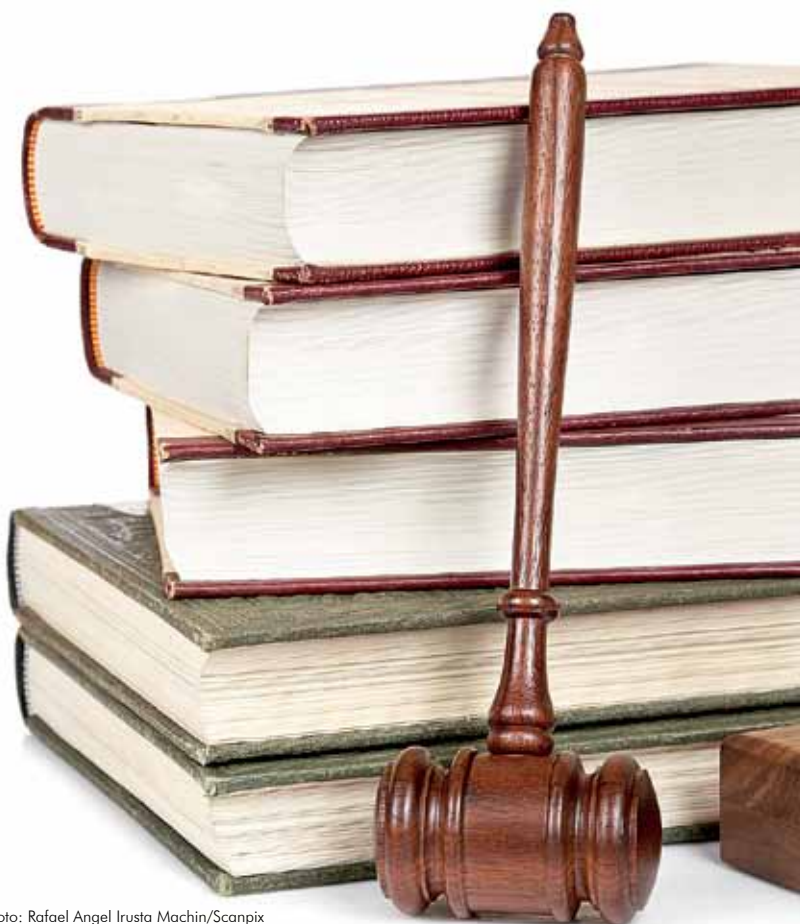

Foto: Rafael Angel Irueta Machin/Scanpix

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Teaduskonna õppekorralduse spetsialisti Roveena Kapi sõnul on notarite koolitus mingis mõttes jätkuprojekt, sest nendega on eraldi koostööd tehtud ka varem, kuid õigustekstide tõlkijatele ning prokuröridele mõeldud lisakoolituste näol on tegu uute projektidega.

Õigusteaduskonna täienduskoolituse projektijuht Peep Pruks ütles, et huvi koolituse vastu on kõikidel osapooltel. «90-ndatel aastatel pakuti ülikoolis küll õiguslaseid üldkoolitusi, tänapäevane õiguskeskkond nõuab aga järjest spetsiifilisemaid teadmisi. Üldise jutuga on lootusetu turule minna, seepärast keskendumegi eelkõige konkreetse sihtrühma vajadustele,» seletas Pruks.

HUVITAVAD TEEMAD

Novembris käivitunud õigustõlke programmis pööratakse suurt tähelepanu eri õigusvaldkondade ja -süsteemide tutvustamisele. Kuulajad on hästi vastu võtnud kogenud lektorite Raul Naritsa, Marju Luts-Sootaki, Carri Ginteri jt loengud. Mitmesuguseid tõlketeooriaid ja -põhimõtteid lahkavad igapäevaselt õigustekstide tõlkega tegelejatele Taivo Liivak ja Helika Mäekivi.

Uuendatud täiendusõppe notariõiguse programmis, mille esimene õppepäev toimus jaanuari lõpus, käsitleti põhiliselt neid eraõiguse valdkondi, mille rakendamiseks notarid igapäevases tegevuses enim kokku puutuvad:

pärimisõigus, perekonnaõigus, võlaõigus, asjaõigus jne. Osa õppepäevi on pühendatud notarite ametitegevusega seotud maksutamise küsimustele ning rahapesu ja korruptsioonitemaatikale.

Veebruarist detsembrini toimuvatel koolituspäevadel jagavad oma teadmisi Irene Kull, Merle Muda, Jüri Saar, Lasse Lehis, Martin Käerdi ja Andres Vutt. Lisaks kaasatakse programmi kogenud koolitajatena riigikohtunik Villu Kõve, ringkonnakohtunik Kaupo Paal, notar Tarvo Puri, vandeadvokaat Ivo Mahhov jt.

«Prokuröride täienduskoolituse põhilised teemad on võla- ja asjaõigus,» rääkis Pruks. Tema sõnul on prokuratuuril endal olemas professionaalne sisekoolitus põhimõttel prokuröritelt prokuröridele ning kõrvalisi isikuid spetsiifilistesse teemadesse ei pühendatagi.

Tartu ülikool on võlaõiguse valdkonnas esirinnas Euroopas laiemalt, seega pakub uus täienduskoolitus kindlasti palju kasulikke kõikidele osapooltele. Prokuröre huvitab ka riigihanke temaatika, mida ülikooliga koostöös täpsemalt lahti rääkida.

Võla- ja asjaõigusealased õppepäevad toimuvad aprillis ja mais ning suur huvi koolituse eelregistreerimisel on toonud kaasa vajaduse neid sügiselgi korrata. Riigihanke probleeme käsitletakse oktoobrikuisel prokuröride ümarlaual. Koolitusi korraldavad TÜ õigusteaduskonna Tallinna õppejõud: eraõiguse instituudi juhataja asetäitja Karin Sein, Carri Ginter, Mari Ann Simovart jt. Programmis osaleb samuti

kogenud koolitajana ringkonnakohtunik Kaupo Paal.

PIDEV KOOSTÖÖ

Täiendusõpe toimub eelkõige Tallinnas. Õigustõlke programmis osalevad peamiselt tõlkebüroode töötajad, notarite täienduskoolitusel lisaks notaritele ka notarikandidaadid, mõned justiitsministeeriumi ametnikud ja õigusteaduskonna tudengid. Prokuröride koolitus on kitsam ja mõeldud ainult töötavatele prokuröridele.

Pruks lubas, et teaduskond jätkab kindlasti täiendusõpet eri sihtrühmadele ka tulevikus. «Vastuvõtunumbreid on juuras oluliselt vähendatud ja suurendama neid keegi ei kipu, sestap ei tohiks täienduskoolitus teaduskonnas kedagi ükskõikseks jätta,» ütles ta.

Teaduskonna lõpetajad vajavad pidevat ja süsteemset teadmiste värskendamist ning ka ülikool ise ootab koostöölt palju. Pruksi sõnul annab tihe omavaheline suhtlus teadmise, missugused teemad on praktikas aktuaalsed, et seeläbi suunata ka tudengeid olulistele õigusprobleemide lahendamisele.

«Pidev koostöö praktikutega on võtmeküsimus. Selle heaks näiteks on teaduskonna ajakirja Juridica erinumbrid, mis on valminud tihedas suhtluses kohtunike, notarite, prokuröride ja advokaatidega. Juristkonna sihtrühmade kaasamine artiklite ja seaduste kommentaaride kirjutamisse on enesestmõistetav ning ajakiri sellest ainult võibab. Täienduskoolitused on siin vaid pikaajalise hea koostöö paar näidet,» rääkis Pruks. ①

SÜND TOOMEL JÄTKUB

ENDISE NAISTEKLIINI KU HOONES LOSSI 36 ON AASTAIL 1843–2008 SÜNDINUD TUHANDEID BEEBISID. NÜÜD ON SEE MAJA MUUTUNUD SOTSIAALTEADUSTE MAJAKS, KUS UUED TEADLASED UUSI IDEID «SÜNNITAVAD».

Tartu ülikooli naistekliinik 1890. aastatel veel kahekorruselisena.

Foto: 3x TÜ ajaloo muuseum

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Vastrenoveeritud sotsiaal- ja haridusteaduskonna hoonesse tööle asunud naistöötajast on mõnedki selles ise sündinud ja sünnitanud. «Käisin sellest majast, kus toimuvad salapärased ja suured asjad, lapsena mööda alati teatud aukartusega,» meenutab seal sündinud sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi teadur Kairi Talves, kelle kolm lastki samas ilmavalgust näinud. Aastatega muutus maja talle üha avatumaks, sest muutusid vaated sünnitusele ja meditsiinile ning rangelt suletud uste taha jääv sünnitusjärgne osakond näis helge imedemaana. «Justkui piir oleks vahel, mille suurust lapse sünd tähistas.» Kuigi selle maja olmetingimused ei pruukinud vastata tänapäevase haigla nõuetele, oli seal Talvесе hinnangul kahtlemata oma positiivne aura, rõõm ja soojus.

TOOMELE SÜNNI AURA

Sünni aura hakkas Toomemäele tekkima seoses 1802. aastal taasasutatud ülikooliga. Algul polnud ülikoolil veel oma hooned, kuid hoogsa ehitustegevuse tulemusena valmisid esimesed hädavajalikud majad: ülikooli arhitekti Johann Wilhelm Krause projekteeritud peahoone, Toomel raamatukogu Toomkiriku varemetest, anatoomikum, tähetorn. Vene riigis rajatud ülikoolides oli ette nähtud ka arstiteaduskond oma kliinikutega ja nii oli ülikooli asutamise statuudis sätestatud kliinilise instituudi ning sünnitus-

haigla loomine. Kliinikuks ehitati ümber lagunenud kasarmu, mida praegu tuntakse riigikohtu hoonena.

Samas kliinikus sai 1808. aastal endale asukoha ka 1805 loodud Soola ja Aleksandri tänava nurga eramajas kahe voodikohaga tegevust alustanud sünnitusabi kliinik. Koos Moskva ülikooli juures avatud sünnitusabi kliinikuga peetakse seda esimeseks Venemaal. 1811 tegi algust ka ämmaemandate kool, mis jäi kaua aega Eesti- ja Liivimaal ainukeseks. 19. sajandi algul peeti ülikoolides sünnitusabi küll veel teisejärguliseks õppeaineks, mida tulnuks õpetada kirurgia kõrvalt. Seda võinuks teha koguni veterinaariaprofessor.

Kuid ülikool kasvas, meditsiini arenes ning sünnitusosakond vajab rohkem pinda. Selleks ehitati ümber kliiniku kõrval otse üle tee asuv samuti Krause

projekteeritud kahekorruseline nn ökonoomi ja toomevahtide maja. Hoonele lisati tiibehitised ja mõnevõrra muudeti fassaadi. Sinna sünnitusabikliinik 1843. aastal üle kolis ja jäi kuni 2008. aastani.

165 AASTAT SÜNDE

Järgnenud 165 aasta jooksul hakkas vähehaaval just selles majas ilmale tulnud laste arv suurendama. Algul oli seal vaid kaheksa voodikohta. Näiteks 1860. aastail toimus meedikü järelevalve all umbes 11–15% sünnitusi, sajandi lõpus vähem kui kolmandik. Kõik sünnitused hakkasid kliinikus toimuma alles nõukogude ajal.

Tartu sünnitusabi ja günekoloogia areng pole teadusajalukku nii suuri jälgi jätnud nagu 19. sajandi keiserliku Tartu ülikooli mitme eriala saavutused. Kuid siingi võeti kärmelt kasutusele uusi meetodeid ja tehti uut moodi

Protseduuride ruum aastatel 1902–1918

Auditoorium aastail 1902–1918

operatsioone (auskultatsioon – kuulatlusuuring, eeternarkoos, bimanuaalne uurimismeetod) jmt. 1859. aastast hakati pakkuma ka günekoloogilist abi ning Toome naistepolikliinik oli esimene taoline Venemaal.

Majas tehti paarikümneaastaste vahedega ümberehitusi, ehitati juurde kõrvalhooneid. 1861 valmis puust juurdeehitis. 1882 laiendati hoonet Lossi tänavani. 1886 ehitati kahekorru-seline tellistest juurdeehitis, mille alumisel korrusel oli suur 150 kohaga auditoorium, ülakorrusel operatsioonisaal ja palatid. 1901 alustas tööd bakterioloogia labor.

Praeguse välimuse sai maja aastail 1911–1913, kui see ehitati ülikooli arhitekti Rudolf Moritz

von Engelhardti projekti järgi kolmekordseks ning laiendati anatoomikumi suunas. Selles praegu nii suursugusena paistvas hoones on ümberehitusi tehtud hiljemgi, sest sünnitajate ja ravi vajavate arv suurenes, samuti oli juurde vaja õppe- ja uurimistöö ruume.

Esimene eestiaegne sünnitusabi ja naistehaiguste professor Jaan Miländer rajas eeskujuliku röntgen- ja raadiumravikabineti, 1939. aastal moodustas professor Jüri Haldre sellest radioloogias-tituudi ja -kliiniku.

Sõja ajal sai naistekliinik võrreldes teiste Toome hoone-tega vähe kannatada. 1941. aasta juuli lahingute ajal, mil purustati Kivisild, Vabadussild ja palju teisi

hooneid, vigastasid mürsukillud vaid kliiniku esikülge ja katust. Alumise korruse parempoolses tiivas asunud radioloogiasinstitu-dis ja -kliinikus seati sisse linna esmaabipunkt.

Nõukogudeaegses naiste-kliinikus või sünnitusmajas, kuidas seda kunagi nimetati ning täiendeid lisati (oblasti, vabariik-lik, Tartu, ülikooli), on töötanud paljud silmapaistvad arstid-tead-lased. ①

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee.

Järgmistelt lehekülgedelt loe ja vaata, kuidas näeb uuenenud maja seestpoolt välja nüüd.

Tudengina nüüdseks endi-ses naistekliiniku majas sanitarina öövahetuses töötanud ajakirjanduse professor Halliki Harro-Loit meenutab juhtumeid praeguse ajakir-janduse stuudio juures asuva tagatrepi kohta. «Koos noorte ämmaemandatega lasime sealt mehi salaja oma naisi vaatama. Mitte palatitesse, see oleks liiga

suur rikkumine olnud, aga üles koridori.»

Professor Harro-Loit on ise selles majas oma noorima tütre sünnitanud. «Siis meenutas haigla juba hotelli ja nagu kolleeg ütles, hiljem kippus segi minema, et kas olid perepuhkusel või last sünnitamas. Niivõrd oli meditsiin ja ka maja muutunud.»

Balti õpingute keskuse vä-lisüliõpilaste koordinaa-tor Siiri Maimets, kes on selles majas sündinud ning kolm last sünnitanud, sattus pärast poja sünnitust teise korruse otsapa-latisse, mille aken avanes vana anatoomikumi poole. Seal oli su-gulastel-sõpradel võimalik ronida esimese korruse kohal kõrguva katuse peale ja nii sai läbi akna juttu ajada. «Paar tundi pärast sünnitust ilmus kallid kaasa koos

sõpradega akna taha. Rõõmu saime jagada üsna lühikest aega, sest palatisse sisenen meesarst ja kamandas mu valjuhäälselt kur-justades voodisse. Aknatagustele sai osaks hoogne näpuviibutus, mida saatsid sõnad: «Mehed sel-le maja ükskord maha lõhuvad!». Siiri Maimetsal oli samal päeval sündinud poeg Andri, samas palatis olnud Maire Aunastel tütar Elis. «Lapsed on meil siiani suured sõbrad.»

Ajakirjanduse ja kommu-nikatsiooni instituudi juhataja, dotsent Pille Pruulmann-Vengerfeldt, kes on samuti Toomel ise sündinud ning seal oma kaks poega ilmale toonud, meenutab, kuidas vastsündinuid papadele aknast näidati. «Ena-masti oldi sünnitusmajas umbes nädal ning kogu see aeg olid lapsed korralikult kinni pakitud pambud. Nii nägigi minu ema esimest korda paljast kahe päeva vanust titte alles siis, kui minul esimene laps sündis.»

Maja Lossi 36 on toonud nii õnne kui ka kurbust. Selles on olnud palju õnnelikke sündi, keerukaid operatsioone, kardetud

konsultatsioone, ka sündimata laste kaotamisi ja ootamatuid lahkumisi. On kogetud nii heatahtlikkust kui ka karmust. Kuid kõige sellega ei ole «uuesti sündinud» majal enam pistmist. «Sest kuigi me võime rääkida otseses ja ülekantud tähendusest teadmiste, uute ideede «sünnitamisest» ning tudengiks olemisest kui teekonnast «uuele elule», siis hoopis tähtsam on see, et ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut on nüüd kokku saanud sotsiaalteaduste majas Euroopa kolledži, riigiteaduste ja sotsioloogia-ga,» ütles Pruulmann-Vengerfeldt. Tema meelest võiks sellest sündida uut sünergiaat kõigile instituutidele.

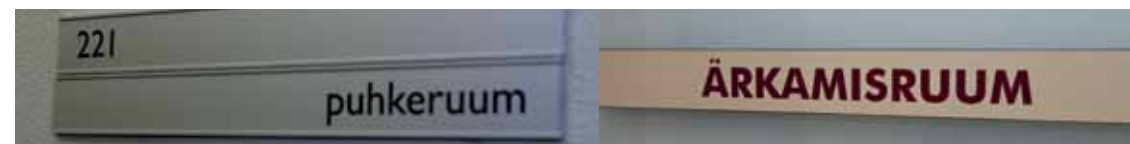
Endises sünnitustoa ja nüüdses auditooriumis annab töömees toolidele viimast lihvi.

Vaade alla trepikotta.

Palatist on saanud kaasaegne seminariruum.

8. VEEBRUARI KELL 15 AVATAKSE TOOMEL ENDESIS SÜNNITUSMAJAS SOTSIAALTEADUSTE MAJA, Kuhu on endale avarad ruumid saanud AJAKIRJANDUSE JA KOMMUNIKATSIOONI INSTITUUT, EUROOPA KOLLEDŽ, RIIGITEADLASED JA SOTSIOLOOGID. UT-LE TUTVUSTAS REMONDILÕHNALIST MAJA AJAKIRJANDUSE JA KOMMUNIKATSIOONI INSTITUUDI ÕPPEKORRALDUSE SPETSIALIST KATRIN LENDOK.

Ajakirjandusinstituudi õppekorralduse spetsialist Katrin Lendok näitab ajakirjanike uut stuudiot. Siin tehtavad intervjuud ja lood jõuavad veebilehele <http://peegel.ut.ee/>.

Juhan Peegli auditooriumis teevad tudengid suhtlemispsühholoogia eksamit.

Varem peamiselt tuvide kasutada olnud põõningukorrale kolisid sotsioloogiastudengid ja -õppejõud.

Ajakirjandusinstituudi dotsent Maarja Lõhmus kiidab maja head aurasid.

Raamatukoguhoidja Maio Vaniko tõstab paika väärselt lahtipakitud raamatuid.

Fotod: 11x Andres Tennus

Nälg IT-sektoris õgib ka ülikooli

IT-sektori ettevõtjad jälgivad rektori ettekannet.

Foto: Andres Tennus

KUIDAS LEIDA IT ERIALALE VÕIMALIKULT HÄID SISSEASTUJAJID, KES PEAKSID ÜLIKOOLIS VASTU KUNI LÕPETAMISENI NING JÄTKAKSID KA KRAADIÕPPES? MIL MOEL MEELITADA ÕPPEJÕUDUDEKS OMA ALA PARIMAD ESINDAJAJID, KUI VAJADUS HEADE PROFFIDE JÄRELE KOHALIKUS IT-SEKTORIS ON VÄGA SUUR? NENDELE KÜSIMUSTELE VASTUSTE LEIDMISEKS JA MUREKOHTADE KAARDISTAMISEKS PANID PEAD KOKKU REKTORAAT NING ETTEVÕTJATENA TEGUTSEVAD ARVUTITEADUSE INSTITUUDI VILISTLASED.

Sven Paulus

sven.paulus@ut.ee

Täistuuridel edasi sööstvas Eesti IT-valdkonnas valitseb pidev põud heade spetsialistide järele, ent esmalt tuleb kahaneva rahvastikuga riigis leida need noored, kes sooviksid infotehnoloogiat õppida. TÜ arvutiteaduse instituudi juhataja professor Jaak Vilo sõnul on teravaimaks küsimuseks see, kuidas tuua ülikooli juurde häid gümnaasiumilõpetajaid, kes väga hea personali juhendamisel jõuaks ka oma õpingud lõpetada.

Hetkeseis peegeldab seda, et bakalaureuseastmes lõpetab vähem kui pool sisseastunuist. «120–130 vastuvõetust lõpetas 2011. aastal bakalaureusena 50, magistrina 33 ja doktorina 8 inimest,» ütles Vilo. «Arvutiteaduse instituudi põhifookuses on see, kuidas saada bakalaureuse lõpetajate number juba tänava suuremaks.»

Erinevalt näiteks arstitudengist, kes ei saa ka teisel kursusel veel tohtrina praktiseerima minna, suunduvad paljud IT tudengid pärast esimeste töövõtete omandamist firmadesse tööle. Rektor Alar Karise sõnul on siin küsimus selles, kas ettevõtluses on bakalaureuse- ja magistri-

tase väärtustatud. Kohtumisel osalenud Jevgeni Kabanov Eesti ühest edukaimast IT-ettevõttest ZeroTurnaround tõi näite, kuidas firmasine kultuur saab kultiveerida kõrghariduse väärtustamist. «Mul oli hiljuti huvitav kokkupuude, kuidas üks mees tuli meile tööle bakalaureusekraadiga, vaatas ringi, tundis ennast halvasti ja läks magistrisse õppima,» ütles Kabanov. «Põhjus oli selles, et ülejäänud töötajatel oli magistriskraad ja tal polnud.»

KOOLIDESSE ERIALA TUTVUSTAMA

Gümnaasiumilõpetajate väikesest huvist loodus- ja tehnikateaduste vastu on räägitud aastaid. Üks põhjuseid võib olla asjaolu, et IT-eriala peetakse keeruliseks ja sellest teatakse vähe. Krüptograafia teadur Margus Niitsoo sõnul püütakse hakata e-kursuse raames õpetama programmeerimist ja samuti on võetud suund sellele, et käia koolides eriala tutvustamas.

Kas siin aitaks ka see, kui tuua tudengeid ja õppejõude sisse hoopis välismaalt? Karise hinnangul on oluline tulijate tase: «Meil on tihti peale lihtsalt vaja saada inimene väljast, sest meil endal ei ole sellist. Rääkimata siis mingist tasemest. IT on selgelt üks selline valdkond,

kus peame olema mitu korda paremad, et siia tuldaks, sest geograafiline paiknemine seda ei soodusta.»

Õppeprorektor Martin Halliku sõnul on meil välismaalt üliõpilaste Tartu ülikooli saamiseks ka suhteliselt kehv stipendiumisüsteem. «Kui täisstipendiume pakkuda ei ole, on meie valik kordades kasinam ja see on üks kõige tõsisemaid probleeme,» lausus Hallik.

Kord veerema hakanud probleemide lumepall võtab matti mitmel moel. Kord juba õppima asunud tudengid ei leia motivatsiooni, kui neil puudub juhendaja toetus. Nõnda on lihtsam õpingud katkestada ja siirduda omandatud oskuste ja pooliku kõrgharidusega hoopis tööle. Õppejõududest juhendajaid aga ei saa juurde tekkida, kui kraadiõppesse järelkasvu ei tule ning paraku suudab erasektor oma palkadega helgemad pead enda juurde meelitada.

PUUDUS KVALITEETSEST TÖÖJÕUST

Vilo sõnul on arvutiteaduse instituudi üks prioriteet õppejõudude arvu suurendamine: «Õppejõudude arv ja kvaliteet on liiga väike tudengite arvuga võrreldes. Haridus on kindlasti sõltuv tudengite ja õppejõu-

dude suhtarvust.» Praegu on arvuteaduse instituudis täitmata neli dotsendi kohta ja 2000–3000-eurosele palgale kandideerijal peaks Vilo meelest olema ette näidata tugev teadustaust.

Võrreldes Helsingi ülikooli arvutiteaduste instituudiga pole TÜ instituudil midagi häbeneneda, sest suhtarvudesse pannes tehakse kuus korda väiksema raha ja kolm korda väiksema inimvaraga vaid poolteist korda viletsamat tööd. «Aga need numbrid ei ole kaugeltki need, mida me ihaldame, sest Eesti IT-sektor nõuab

praegu tuhandeid töötajaid,» lausus Vilo.

Üks mõeldavaid lahendusi on kasutada õppetöös senisest enam avalikult kättesaadavaid materjale. Vilo sõnul on UTTV-s olemas vastav kanal ja video-loenguid püütakse senisest enam juurutada. Rektor Karis juhtis tähelepanu sellele, et võimalik on kasutada ka näiteks Massachusettsi tehnoloogiainstituudi õppematerjale. Samas muudab loengumaterjalide ülespanek õppejõud ettevaatlikuks, sest seeläbi muutub avalikuks nii tublidus kui ka rumalus. Taolisi

videoloenguid on rektori sõnul võimalik kuulata kas või ölle kõrval Pirogovi platsil. «Kui kasutada välismaiseid video-loenguid, jätab see õppejõule rohkem aega, aga loomulikult ei asenda õppejõu ja tudengi kontakti,» ütles Karis. «Õppejõul jääb rohkem aega personaalseks juhendamiseks.»

Ühtegi päris head ja lõplikku lahendust rektoraadi ja arvuteaduse instituudi vilistlaste esmakordsel kohtumisel ei koorunud, ent vähemalt on loodud alus edasisteks aruteludeks. ①

Mida tuleks Eestis IT-koolituse puhul silmas pidada?

Linnar Viik
visionäär

IT-koolituse valdkond on sama kirju, kui IT-sektor ise. Kasutajakoolituses suudavad meie koolitusfirmad

piisavalt kiirelt reageerida, spetsialistide täiendus- ja pidevõppes on koolitusfirmadel ja kõrgkoolidel raske nõudluse väikest mahtu arvestades koolitust pakkuda. Kõrghariduses näen kõige suuremat nõudlust kutsekõrgharidusega ning tugevate üldtead-

mistega IT-spetsialistide järele. Lähtudes arusaamast, mille järgi magistrikraad on juba teaduskraadiga võrdsustatav, ei näe ma paraku siinsete tööandjate juures (harvade eranditega) teaduskraadi taset väärtustavat tööpakkumist.

Heiti Kender
IT-kommentaator

Väljakutse on see, et mida lähemal esirinnale, seda teravam on seal püsimine. Mis on järgmisteks suurteks ülesanneteks? Mis tehnoloogiad ja tooted sealt

siis tulenevad? Kui me tahame kaasa rääkida maailmatasemel, siis a) üks grupp peaks kogu aeg rääkima ja b) teine grupp peaks kogu aeg laboratooriumis olema ja mõtlema uusi asju. Eesti peaks saama aina suuremaks inkubaatoriks ning IT-sektor peaks olema ka tagasisidet andev: edulood

toidaksid kasvulava (stipendiumid jms). Koolituse eesmärk peab olema õpetada loovaks. Ükski programmeerimiskeel ega tehnoloogia ei valmista sind ette selleks maailmaks, mida sa tulevikus muutma hakkad. Inimesele on vaja kaasa anda nn Šveitsi armeenuga.

Island pakkus Eesti loodusteadlastele põnevat uurimismaterjali

EELMISE AASTA 7.–28. AUGUSTINI KÄSID MAATEADUSTE JA ÖKOLOOGIA DOKTORIKOOLI 16 DOKTORANTI KOOS JUHENDAJATE JA KOKAGA LOODUSTEADUSLIKUL EKSPEDITSIOONIL ISLANDI SAAREL, KUS KOGUTI ANDMEID GEOLOOGILISTE, BOTAANILISTE, DENDROKRONOLOGILISTE, ZOOLOOGILISTE, MEREBIOLOOGILISTE, ÖKOLOOGILISTE JA PALEOLIMNOLOOGILISTE UURIMUSTÖÖDE TARBEKS.

Ekspeditsiooni peakorraldaja, TTÜ geoloogiateaduri Kristjan Urtsoni kinnitusele on Islandi saar loodusteadlastele väga põnev uurimisobjekt. Nimelt on Islandi ainulaadne loodus kujunenud ühelt poolt unikaalse geoloogilise situatsiooni tõttu: Island paikneb maakoorelaamade lahknemispiiril Atlandi ookeani keskahelikul, mis tavapäraselt asub allpool merepinda. Islandi puhul võimaldab vulkaanilist tegevust saare all paiknev sügavalt Maa vaheväöst alguse saav nn kuum täpp, mille tõttu on saar kerkinud üle merepinna.

Teisalt annab sealse loodusele näo saare asend kõrgel laiuskraadil, kuigi tänu Golfi hoo-vusele on kliima üllatavalt pehme. Oma osa on ka inimtegevusel, sest alates keskajast on olnud inimese poolt suur surve Islandi niigi vähele harimiskõlblikule maale ülekarjatamise ja üleraiu-

Raskest välitööst puhkamiseks pakub Island erilisi lõõgastusvõimalusi. Kuigi kliima on karge, on maakoore ning sageli ka maa seest tulev vesi kuum. Ei olnud keeruline leida mõni suplemiseks sobiv kuumaveeallikas, kuuma veega jõgi, koobas või koguni vulkaanikraater. Fotol on reisiseltskond suplemas Askja kõrvalkraateris, kus vesi oli soe, piimjas ja väävlilõhnaline.

mise näol, mistõttu on suureks probleemiks kujunenud erosioon.

Ekspeditsiooni esimene baaslaager püstitati Kagu-Islandile suurima liustiku Vatnajökulli serva alla, kus viimase poolsajandi jooksul on liustik kohati taganenud kilomeetreid ning liustiku kujundatud sätkorud lõikunud ligi kahe kilomeetri sügavusse maakoore, paljastades 3–7 miljoni aasta vanuste vulkaanide

magmaakambreid.

Teine baaslaager asus Lääne-Islandil Snæfellsnesi poolsaarel. Vahetult laagri naabruses asus Snæfellsjökulli rahvuspark, kus kesksel kohal on samanimeline liustikuga kaetud stratovulkaan. Snæfellsjökulli vulkaan on kuulunud ka selle poolest, et Jules Verne'i romaanis «Teekond maakera südamesse» alustasid tegelased just sealt oma matka Maa sügavusse. ①

Islandil saab sõita peamiselt mööda rannikut, kus on olemas korralik maantee. Sisemaal on liikumistingimused oluliselt halvemad, seda näitas ka Eesti loodusteadlaste retk Askja kaldeera juurde, mis kulges mööda taimestikuta vulkaanilist tühermaad. Üsna raskesti läbitav tee keerutas teravate kaljunukkide vahel, sildade puudumise tõttu tuli jõgedest läbi sõita. Sel moel võttis 80 km läbimine ekspeditsioonilistel aega ligikaudu neli tundi.

Geoloogide eesmärk oli korjata Islandilt kaasa esinduslik kivimite proovikogu, selleks oli sageli tarvis ronida kõrgele ja kaugele. Eestisse toodi kaasa üle 100 kg kivimeid. TÜ geoloogide uurimisprojekt seisneb eri laavavoolude basaltide murenemise ja hüdrotermaalse muutumise uurimises. Just Islandil toimuvaid murenemise protsesse saab vaadelda kui analooge kahele väga olulisele perioodile Maa ja Marsi ajaloos

Ainus puuliik, mis saarel looduslikult kasvab, on sookask. Dendroloogiadoktorant Kristina Sohar võttis sookaskedelt juurdekasvupuuriga proove. Puurimiseks sobiliku asendi leidmine nõudis Soharilt ka omajagu akrobaatikat, sest nõlvadel kasvavad kased kaldu ning tüved on väga harulised ja väänduvad. Väliselt meenutasid kased eestlastele pigem madalaid õunapuid, mille võrad olid väga kokku kasvanud. Seetõttu jõudis nn kasemetsas kõige kiiremini edasi roomates.

Vulkaaniliselt aktiivsemates piirkondades, Islandit läbiva riftivööndi alal leidub geotermiaalväljasid, kus maapind on eriti kuum. Maasoojus pakub seal erilisi kulinaarseid võimalusi, mida ei jätanud kasutamata ekspeditsiooni kokk Ann Ideon, keetes lõunasöögi otse kuumaveeallikas või küpsetades leiva ja lambaprae looduslikus praeahjus maa sisse maetult. Pildil keedab Ideon riidest kandekotis mune.

Basaltsete laavavoolude lasumuskehad on Islandil väga erilmelised. Pildil on kuuetahuline sammabasalt, mis tekib paksu laavavoolu kiirel jahtumisel.

TLÜ ökoloogia doktorantide Annika Mikomägi (vasakul) ja Agata Marzecova uurimustöö eesmärk oli kirjeldada viimase kaheksa aasta jooksul toimunud keskkonnamuutusi paaris Islandi järves ja seda ümbritseval alal. Fotol valmistuvad nad tükeldama settepuursüdamikku sentimeetripaksusteks proovideks.

Kahe baaslaagri vahele jäi Islandi populaarne turismikoht, mida kujutatakse sageli Islandit tutvustavatel postkaartidel: Põhja-Islandil asuv Myvatani järve äärne geotermalne piirkond, kus mulksuvast mudast ehk maa sisemusest kerkivatest väävliühenditerikastest gaasidest eritub mädamuna haisu.

TÜ KIRJASTUSE UUED SIHID

Martin Hallik
TÜ õppeprorektor

Eva Piirimäe

TÜ kirjastamiskolleegiumi *humaniora* komisjoni esimees, TÜ riigiteaduste instituudi poliitilise filosoofia vanemteadur

Kas Tartu ülikoolil peaks olema omaenda kirjastus? Kindlasti – ent seda eeldusel, et ülikool käsitleb kirjastust teaduse arendamise ning oma üldisema maine kujundamise sisulise vahendina. Seni on kirjastus küll eksisteerinud, kuid pole toiminud akadeemilise kvaliteedi garanteerimise süsteem.

Kirjastuse märgi on peale saanud nii need väljaanded, mis tõesti on väga kõrge akadeemilise kvaliteediga, kui ka need, mille kvaliteeti oleks retsensendid ja toimetajad pidanud vaagima märksa nõudlikumalt. Peamine probleem ongi olnud see, et akadeemiliste retsensentide ja sisutoimetajate süsteemi pole kirjastus siiani pakkunud.

Tartu ülikooli kirjastus on 100% ülikoolile kuuluv osaühing ning ülikool omanikuna saab ja peab kirjastuse tegevust suunama vastavaid eesmäärke arvestades. Pikki aastaid peeti peamiseks eesmärgiks seda, et kirjastus toimiks omal jõul. See on kindlasti väärt põhimõte, kuid lihtsalt äriühingute omamine ei ole ühegi Euroopa ülikooli eesmärk. Ülikooli jaoks on kirjastusel mõte üksnes siis, kui selle kaubamärki kandvad väljaanded on eranditult kõrge akadeemilise tasemega.

Kirjeldatud veendumustest lähtuvalt oleme 2011. aasta sügissemestril alustanud ülikoolis läbiarvamisi, et välja töötada rahvusülikoolile vääriline kirjastamispoliitika. Nüüdseks on esmane visioon selginemas ning selle aruteluks koguneb veebruari alguses TÜ kirjastamiskolleegium (2008 asutatud

kirjastamispõukogu uuendatud, vaid TÜ teadlastest koosnev koosseis).

TÜ KIRJASTUSE EESMÄRGID

Kirjastuse ülesanne on esindada ülikooli ning ka laiemalt eesti teadust nii rahvuslikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Eesmärk on see, et TÜ kirjastuse märki kandvad monograafiad, ajakirjad ja teised väljaanded oleksid teadusfinantseerimise määramisel kõige kaalukama teadusproduktiooni hulka arvestatavad.

Rahvuslikul tasandil on kirjastuse eesmärk eestikeelse teadusdiskussiooni ja -terminoloogia arendamine. On erialasid, kus eesti keel on vastava eriala kohaseim teadusliku suhtlemise keel, nt Eesti ajaloo, eesti keele ja eesti kirjanduse erialad. Samuti on võimalik ka eri keelte kombineerimine nii ajakirjades kui ka raamatusarjades vastavalt teema spetsiifikale. Kindlasti on ülikooli kirjastuse publikatsioonide hulgas oluline koht ka eestikeelsetel originaal- või tõkelistel üldkäsitlustel ning sissejuhatustel ainevaldkondadesse.

Rahvusvahelisel tasandil on oluline, et olemasolevad nimekad ning kõrge teadusliku tasemega sariväljaanded, mida kirjastatakse Tartu ülikooli kirjastuses, oleksid ka kõrge teadusliku tasemega ning maailmas võimalikult laialdaselt kättesaadavad. Samuti saab ülikool oma vahenditega edasist teaduse arengut suunata, aidates olemasolevatel perspektiivikatel ajakirjadel seda taset saavutada või toetades metodoloogiliselt või temaatiliselt uudseid raamatusarju.

TÜ KIRJASTUSE UUED VÕIMALUSED

Rahvusvahelisele areenile on TÜ kirjastuse raamatutel võimalik jõuda tänu viimastel aastatel tekkinud uutele akadeemilistele elektroonilistele platvormidele (nt OAPEN, [\[sitypressscholarship.com/\]\(http://www.knowledge-exchange.info/Default.aspx?ID=316\)\) ning avatud juurdepääsu \(OA\) initsiatiivile teaduskirjastamises laiemalt \(vt <http://www.knowledge-exchange.info/Default.aspx?ID=316>\).](http://www.univer-</p>
</div>
<div data-bbox=)

OA kirjastamine on perspektiivikas eeskätt kahel põhjusel. Esiteks on teaduslike raamatute autorite põhiline huvi nende teadustööde võimalikult lai levik. Leviku ulatus on väga oluline, kui soovitakse saada rohkem tähelepanu ja tsiteeringuid. Kui üht eriala ajakirja levitatakse vähem kui saja eksemplari ulatuses, üksnes posti teel ja peamiselt tegijate enda ringkonnale, siis sellel helget perspektiivi ei ole. Elektrooniline levik akadeemiliselt tunnustatud kanalite kaudu tagab laia leviku kõikide erialast huvitatud inimeste seas. Teiseks sobib see mudel kokku ülikoolide kirjastustes laialt praktiseeritava finantseerimisskeemiga. Teaduskirjastamise kulud kannavad üldjuhul teadlaste institutsionaalsed toetajad, institutsionaalsete või individuaalsete toetuste näol.

Kuivõrd need toetused ei ole aga stabiilse loomuga ega ka osadel juhtudel piisavad, et tagada väga hea vormistuslik kvaliteet, peab ülikool taotlema kirjastusele otsese stabiilse toetuse riigieelarvest või siis eraldama selle omaenda eelarvest. Meil on hea meel teatada, et reaalne algus selleks on juba tehtud: 2012. aastaks on TÜ nõukogu eraldanud lisaks tavapärasele kirjastamistoetuste summale veel 64 000 eurot TÜ kirjastuse väljaannete kvaliteedi parandamiseks.

KIRJASTAMISPOLIITIKA ALUSIDEED

Teostamaks kirjeldatud visiooni, on kirjastuse ülesanne täiustada oma pakutavate teenuste nimekirja ning kvaliteeti. Teiselt poolt annab Tartu ülikool kirjastamiskolleegiumi kaudu edaspidi kirjastusele selged juhised. TÜ kaubamärgi all saavad ilmuda vaid väljaanded, mis on eelretsenseeritud, asjatundjate poolt sisuliselt ja keeleliselt toimetatud ning kvaliteetselt küljendatud ja kujundatud.

Meie ettepanek on, et kirjastuse väljaanded jaguneks edaspidi nelja kategooriasse:

- 1) Eesti-, inglise- või mitmekeelsed ajakirjad, mis - kajastuvad Thomson Reutersi ISI teadusveebis või ERIH INT 1 ja INT 2 loendites;
- püüdleval kolme aasta jooksul ISI teadusveebis

või ERIH INT1 ja INT2 loendites kajastatusele.

- 2) Eesti-, võõr- või mitmekeelsed - teadusmonograafiad, mis vastavad formaalselt ja sisuliselt Thomson Reutersi Book Citation Indexi ja ETIS-e 2.1. nõuetele ja

- temaatiliselt ühtsed artiklikogumikud, mis vastavad (potentsiaalselt – kirjastuse rahvusvahelise eeldusel) ETIS-e 4.1 nõuetele.

Monograafiad ja artiklikogumikud ilmuvad üldjuhul osana raamatusarjadest, millel on oma sarja kolleegium ning toimetajad. Võimalik ka sarjaväline kirjastamine, sel juhul otsustab raamatu ilmunise eelretsensioonide põhjal üldkolleegium.

- 3) Tartu ülikooli dissertatsioonid

- 4) Eelretsenseeritud eestikeelsed kõrgkooliõpikud, sealhulgas originaal- ja tõkelised üldkäsitlused ja sissejuhatused, (tõlke-)antoloogiad, kommenteeritud tõlked, mis on kasutatavad õppematerjalina.

EDASINE TEGEVUSKAVA

Selleks, et kirjeldatud reform realselt loodetud eesmärgi täidaks, on ülioluline, et jätkuks edasine sisuline arutelu eri väljaannete konsolideerimiseks või tekiks mõtted uute, erialadevaheliste sarjade loomiseks. Näiteks on juba toimunud eri filoloogiasuundade kirjandusteadlaste ümarlaud võimaliku uue raamatusarja loomiseks. Taolisi ümarlaidu võiksid korraldada ka teised erialad, mis näevad omavahel koostöövõimalusi. Suure hulga väikeste ajakirjade puhul, mis ei suuda tagada ühtlaselt kõrget akadeemilist kvaliteeti ja samal ajal regulaarsust, tuleks tegijatel kaaluda liitumist sarnase valdkonna mõne teise ajakirjaga.

Et raamistada kirjastamise initsiatiivi, kuulutab ülikool peagi välja konkursi kirjastusega jätkavatele või vastavalt liituvatele sariväljaannetele, mille raames selgitatakse välja toetust saavad väljaanded. Konkursi tingimused on praegu ettevalmistamisel ning need kinnitab veebruari alguses kirjastamiskolleegium. Seejärel informeerime ülikooli avalikkust kavandatavast konkursist täpsemalt nii infopäeva kui ka ametliku teadaande vormis.

Uue kirjastamispoliitika elluviimiseks on loodud Tartu ülikooli kirjastuse peatoimetaja ametikoht, konkurss selle täitmiseks on välja kuulutatud.

Kokkuvõte riigiõiguslikest uurimustest aastatel 1996 – 2011

Kas me sellist põhiseaduse tõlgendust tahtsimegi?

Madis Ernits tõlgendab konstruktiivselt kriitiliselt põhiseadust ja Riigikohtu lahendeid raamatus

PÕHIÕIGUSED, DEMOKRAATIA, ÕIGUSRIIK

Saadaval kirjastuse e-poes ja parimates raamatukauplustes

TARTU ÜLIKOOLI KIRJASTUS
www.tyk.ee

IN MEMORIAM

Pavel Reifman

29.01.1923–15.01.2012

Germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudi emeriitprofessor Pavel Reifman sündis 29. jaanuaril 1923. aastal Ukrainas. 1940 lõpetas ta Leningradis kiitusega keskkooli ning astus kohaliku ülikooli filoloogiateaduskonda. 1941 suvel astus ta vabatahtlikuna maakaitsevähke ning naasis rindelt 1945 ja lõpetas seejärel hülgavalt ülikooli.

1949 algas Leningradis juudivastane kampaania ning ta oli sunnitud mujal tööd otsima. Reifmani õppejõukarjäär sai alguse Pihkva pedagoogilises instituudis. Paralleelselt töötas ta kandidaadi-väitekirja kallal, mille kaitses 1953.

Samal aastal algas Reifmani biograafias Tartu periood: temast sai õppejõud õpetajate instituudis. Tartu ülikooli asus Reifman alaliselt tööle 1959. aastal 1963 sai ta dotsendiks ning 1973 pärast doktori-

töö kaitsmist professoriks.

TÜ vene kirjanduse õppetoolile on Pavel Reifman pühendanud enam kui pool sajandit. Saades 1993. aastal emeriitprofessoriks, jätkas Reifman loengute lugemist kümne järgneva aasta vältel tasuta.

Kõik praeguse slaavi filoloogia osakonna liikmed on Reifmani käe all õppinud. Reifman luges loengukursusi 19. sajandi vene kirjanduse ajaloo, vene kirjanduskriitika- ja ajakirjandusloost, kirjanduse allikaõpetusest ja vene tsensuuri ajaloo. Tema viimase populaarse loengukursusega võib tutvuda internetis. Reifman töötas oma internetiväljaande kallal kuni viimase ajani.

Kirjandusteadlased hindavad kõrgelt tema uurimusi Dostojevski, Tšernõševski, Saltõkov-Štšedrini loomingust ja 19. sajandi vene

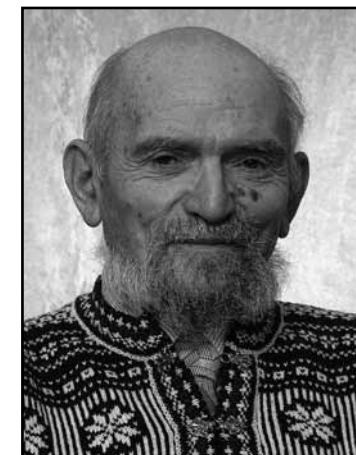

Foto: erakogu

ajakirjandusloost.

Terav mõistus, mitmekülgne eruditsioon, suurepärase allikmaterjalide tundmine – kõik see hämmastas Reifmani juures nii üliõpilasi kui ka nooremaid kolleege. Professori iroonilisuse ja vaoshoituse taga polnud raske märgata heasüdamlikkust, kaastunnet, siirast huvi inimeste vastu ja abivalmidust. Austatud, hinnatud ja armastatud professori lahkumine on korvamatult kaotus kogu osakonnale.

kolleegid slaavi filoloogia osakonnast

IN MEMORIAM

Johannes Piiper

11.11.1924–02.01.2012

Tartu ülikooli audoktor ja rahvusvaheliselt tuntud teadlane Johannes Piiper sündis Tartus ülikooli õppejõu perekonnas. Tema isa Johannes Piiper senior

oli zooloogiaprofessor. Kodune looduskeskne ja akadeemiline õhkkond avaldas kahtlemata suurt mõju nooruki edasisele kujunemisele.

Foto: erakogu

1942. aastal lõpetas Johannes Piiper Hugo Treffneri gümnaasiumi ja nagu paljud temavanused noored eestlased, mobiliseeriti Saksa sõjaväkke. Sõjakeerises sattus ta Saksamaale. Sõja järel oli ta kaks aastat Ühendriikide sõjavang, kust vabanedes asus õppima arstiteadust Göttingeni ülikoolis, mille lõpetas 1952. aastal. Sihikindla ja visa töö tulemusena kaitses ta samas ülikoolis arstiteaduse doktoritöö 1954.

Aastail 1958–1959 viibis Johannes Piiper järel doktorantuuris Buffalo ülikoolis. 1960 Saksamaale tagasi pöördudes läbis ta habilitatsiooniprotsessi ja sai õiguse pidada füsioloogiaolenguid Göttingeni ülikoolis. 1960–1966 oli ta Göttingeni ülikooli õppejõud ja 1966–1992 professor.

Alates 1953. aastast oli Piiper

üle 50 aasta seotud Göttingenis asuva Max Plancki eksperimentaalmeditsiini instituudiga, algul uurimisassistendi, siis teadusliku liikme, peadirektori, füsioloogiaosakonna juhataja ja tegevdirektorina. Tema peamised uurimissuunad olid hingamisfüsioloogia ja võrdlev füsioloogia, nendes valdkondades saavutas ta üleilmse tunnustuse.

Tema sulest on ilmunud üle 570 publikatsiooni. Veel 78-aastasena avaldas ta ajakirjas European Journal of Applied Physiology silmapaistva teadusartikli. Ta tegutses arvukates rahvusvahelistes erialaühingutes, oli mitme olulise füsioloogiaajakirja toimetuse liige (Respiration Physiology, European Journal of Applied Physiology and Occupational Physiology, Respiration, Reviews

of Physiology, Biochemistry and Pharmacology jt.).

Johannes Piiper oli paljude tähtsate rahvusvaheliste füsioloogiaürituste korraldaja ja kutsutud esineja. Ta oli Šveitsi Fribourgi ülikooli ja Tartu ülikooli audoktor. 1991. aastal valiti ta Eesti teaduste akadeemia välisliikmeks füsioloogia alal. Ta pidas Tartu ülikoolis korduvalt loenguid ning aitas kaasa Göttingeni ülikooli ja Tartu ülikooli sidemete arengule. 2002. aastal tunnustas Eesti vabariigi president tema tegevust Valgetähe IV klassi teenetemärgiga.

Me jääme mäletama Johannes Piiperit kui laia silmaringiga tippteadlast, äärmiselt meeldivat, sõbralikku ja abivalmis inimest.

TÜ füsioloogia instituut

IN MEMORIAM

Jaan Unt

07.11.1947–12.01.2012

Eesti teadust ja kultuuri on tabanud valus kaotus. Pärast pikka ja rasket haigust lahkus parimas loomeas Eesti väljapaistvamaid antiigiteadlasi, TÜ kauaaegne klassikaliste keelte ja maailmakirjanduse õppejõud, Eesti kirjanike liidu ja Eesti kirjanduse seltsi liige Jaan Unt.

Jaan Unt sündis Tartus kaubandustöötajate pojana. Lõpetanud 1966 Tartu I keskkooli (Hugo Treffneri gümnaasiumi),

õppis ta 1966–1968 Tartu ülikoolis eesti filoloogiat, läbis sõjaväe teenistuse ja töötas lühikest aega Mustla keskkoolis eesti keele õpetajana. 1971 otsustas ta pühenduda oma aastatepikkusele huvile Marcus Aureliuse ja vanakreeka keele vastu ning jätkas õpinguid Leningradi ülikoolis klassikalise filoloogia alal, mille lõpetas 1976, olles tänini ainus Peterburi ülikooli diplomiga eesti klassikaline filoloog. 1976–1980 oli ta

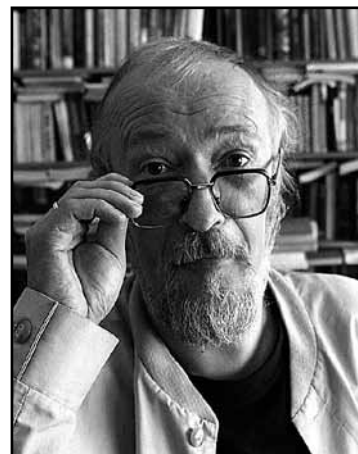

Foto: Lauri Kulpsoo/Scanpix

feodalismi ajaloo vanemlaborant TA ajaloo instituudis, seejärel pidas ta poliitilise meelsuse tõttu viis aastat vabakutselise põlve. 1984 hakkas Jaan Unt EELK usu-teaduse instituudis õpetama uue

testamendi kreeka keelt, 1985 asus ta õppejõuna tööle Tartu ülikooli, kus õpetas esmalt võõrkeelte kateedris ladina keelt. Eesti taasiseseisvuses asus ta ülikoolis nii mõtte kui ka teoga taastama klassikalist filoloogiat ja usuteaduskonda, pühendades kogu energia mõlema eriala ülesehitamisele, õppekavade väljatöötamisele, ladina ja vanakreeka keele ning kirjanduse ja uue testamendi kreeka keele õpetamisele. Seejärel sai Jaan Undist ühtlasi vanima Lähis-Ida ja antiikkirjanduse lektor.

Jaan Undi teaduslikud huvid, millele andsid esimese impulsi koolipõlves loetud Marcus Aureliuse tõlkekatted, said selgema suuna üliõpilaspõlves Leningradis: ta süvenes stoa filosoofiasse, millest kasvasid kiiresti välja maailmatasemel väljaanded: Marcus Aureliuse «Iseendale» kommenteeritud tõlkeid eesti (1983) ja vene keelde (1985, koostöös Aleksander Gavriloviga) ning Epiktetose «Encheiridioni» tõl-

ge, mis jäi pooleli. Nende kõrval sündisid Aristotelese «Luulekunsti» süvatõlge (1982, uus trükk 2003); Platoni dialoogide vahendused (alates 1987), millest mitmed ootasid veel lõpetamist, Demokritose fragmendid (1982), aga ka uuemate autorite ümberpanekud (nt Dionysius Fabriciuse Liivimaa kroonika XVII sajandist (2010), mis oli tema esimeseks teadustööks ajaloo-instituudis, kuid jäi varem olude tõttu ilmunuta). Toimetajana ja kommenteerijana aitas ta kaasa Vergiliuse (1992), Cicero (2007) jt klassikute teoste ilmunemisele, tõlkis antiikkultuuri käsitlevaid teoseid, kirjutas saatesõnu ja artikleid ning panustas samasuguse põhjalikkusega maailmakirjanduse kooliõpikutesse, mille kõrget taset ta pidas ülimalt oluliseks ülesandeks.

Jaan Undi tööd esindavad parimat eesti tõlkekultuuri. See on filosoofiline ja filoloogiline kool, mis õpetab, kui hoolikalt tuleb

ümber käia sõna ja mõttega, kui nõudlikult ning loominguliselt tuleb arendada iseennast ja oma väljendusvahendeid. Oponendi või kriitikuna oli ta heatahtlik kaasamõtletaja, kes avas probleeme kümnest perspektiivist. Oma õpilastele oli ta armastatud ja imetletud õppejõud, kelle printsiibid olid selged, lihtsad ja mõjuvad, kes alati usaldas ning innustas noort inimest. Kolleegidele oli ta asendamatu erudiit ja vaimukas vestluskaaslane, kelle külalislahke kodu uks Emajõe tänavas oli alati avatud.

Kuigi vastava tiitlita, sest ta ei osutanud kunagi tähelepanu formaalsustele, jääb Jaan Unt meie mälestusse kui professor kõige sügavamas akadeemilises tähenduses.

«*Fugit irreparabile tempus*» (Vergilius).

Tartu ülikool
Eesti kirjanike liit
Eesti kirjanduse selts

RAIMUND HAGELBERG – 85

Foto: erakogu

7. veebruaril 85-aastaseks saav akadeemik ja TÜ emeriitprofessor Raimund Hagelberg peab Tartu ülikooli oma teiseks koduks. Kuigi sünnilt tallinlane, tuli noor teaduste kandidaat oma õpetaja akadeemik Juhan Vaabeli õhutusel 1954. aastal Tartusse majandusteaduskonda taastama ning siin rahanduse ja krediidi eriala looma. Tubli töömehena suutis ta samaaegselt üles ehitada kateedri, kirjutada oma doktori-tööd kui ka teha väga heal tasemel õppetööd.

Üks tema õpilastest, Siim

Kallas, on meenutanud, et Hagelberg oli vaieldamatult guru ja tema loengud sellised, millest keegi ei raatsinud puududa. Juubilar ise on uhke aga selle üle, et rahandusharidus andis eluks nii mitmekülgse baasi, et paljud tema õpilased said tippjuhtidena edukalt hakkama ka taasiseseisva Eesti ülesehitamisega.

Olles edukalt tõrjunud majandusteaduskonna Tallinnasse viimise katsed, võis juubilar 1982. aastal rahuliku südamega siirduda Eesti teaduste akadeemia teaduslikuks peasekretäriks.

Tema eeskuju teadlasena võis olla ka üks põhjusi, miks toonases rahanduse ja krediidi kateedris kaitsti keskmisest rohkem doktoritöid ja koostati eestikeelseid ning Eesti-keskseid õppevahendeid.

Siirdunud 1989. aastal pensionile, ei jäänud Hagelberg kõrvale Eesti taasiseseisvumise protsessidest. Ta oli tegev Eesti vabariigi ülemnõukogu esimehe nõuniku-

na ning alates 1990. aastast Eesti panga nõukogu liikme ja hiljem nõunikuna. Tänapäeval oli üheks keskseks strateegiks nii Eesti üleminekul turumajandusele, Eesti panga taastamisel kui ka Eesti oma raha kasutuselevõtul. Tema teeneid on hinnatud Riigivapi ordeniga.

Kuigi aastate koorem ei luba juubilaril täna enam aktiivselt teadustöös ja rahanduspoliitikas

osaleda, armastab ta enda sõnul siiski hoida veel kätt pulsil, st olla asjadega kursis ja võimalusel oma arvamusega Eesti arengule kaasa aidata. Teades, et ta on kolinud tagasi Tartusse, soovime juubilarile ikka ärksat meelt ja õnnelikke aastaid oma teises kodus pereliikmetega seltsis.

kolleegid ja õpilased

MARI-ANN PALM – 70

Foto: erakogu

Eesti vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril tähistab oma 70. sünnipäeva saksa filoloogia osakonna kauaaegne õppejõud, lektor Mari-Ann Palm.

Möödunud aastal täitis Mari-Annil Tartu ülikoolis 45. tööaasta. Selle pika aja jooksul on ta juhitanud sadu üliõpilasi saksa keele grammatikateooriate keerulisse, kuid põnevasse maailma, lisaks õpetanud saksa keele stilistikat, õiguskeelt ja tõlkimist.

Tema koostatud ülevaated saksa keele stilistilistest va-

henditest on õppevahenditena kasutusel tänini.

Üliõpilased ja kolleegid teavad Mari-Anni kui oma ainet peensusteni tundvat ja nii enda kui teiste suhtes nõudlikku, kuid samas väga sõbralikku ja heatahtlikku õppejõudu, kes on suutnud keele- ja teadushuvi süstida ka üliõpilastesse, juhendades arvukalt diplomi-, bakalaureuse- ning magistritöid.

Mari-Ann Palmi enda teadustöö on seotud eelkõige saksa ja eesti keele kontrastiivse analüüsiga. Aspirantuuriaastatel (1968–1971) uuris ta saksa keele analüütilisi verbaalühendeid, kuid kandidaaditöö jäi bürokratlike takistuste tõttu toona kaitsmata.

Väitekirja kaasajastatud ja täiendatud versiooni «Polüseemia ja desementiseerumine (tegu sõna *geben* näitel)» kaitses ta 1999. aastal magistritööna.

Kauaaegse akadeemilise bal-tisaksa kultuuri seltsi liikmena on Mari-Ann Palm uurinud ka saksakeelset ajakirjandust Venemaa endistes Lääne-mere-äärsetes provintsidest,

pühendades erilist tähelepanu Fr. R. Kreutzwaldi tegevusele nädalalehe «Das Inland» kaastöötajana. Oma uurimistulemusi on ta tutvustanud erialakonverentsidel nii Eestis kui ka välismaal ning avaldanud arvukalt artikleid.

Lisaks igapäevasele tööle Tartu ülikoolis on Mari-Ann Palm olnud tegev haridusministeeriumi juures asuvas võõrkeelte ainekomisjonis ja vabariiklike aineolümpiaadide žüriides. Samuti hinnatakse kõrgelt tema teeneid tõlkija ja toimetajana. Selles valdkonnas väärib esiletõstmist tema kaastöö Antiigileksikoni (1983) tõlkimisel ja Saksa-eesti sõnaraamatu (2007) toimetamisel.

Soovime armsale kolleegile ja õpetajale jätkuvalt jõudu ja energiat saksa keele ja kultuuri edendamiseks Eestis.

Saksa filoloogia osakonna kolleegide ja üliõpilaste nimel Anne Arold ja Terje Loogus

Õnnitleme

85 Raimund Hagelberg, majandusteaduskonna akadeemik, emeriitprofessor – 7. veebruar

75 Tiia Soo, arstiteaduskonna emeriitdotsent – 7. veebruar

65 Tiit Kullisaar, üldise biokeemia vanemteadur – 20. veebruar
Piret Kuusk, teoreetilise füüsika labori vanemteadur – 21. veebruar

60 Maie Toomsalu, anatoomia instituudi projektijuht – 11. veebruar

Marina Ostrovskaja, raamatukoguhoidja – 18. veebruar

55 Ivo Kolts, regionaalse ja kliinilise anatoomia dotsent – 7. veebruar

Martin Zobel, taimeökoloogia

professor, akadeemik, bioloogilise mitmekesisuse tippkeskuse juhataja – 25. veebruar

50 Maire Mandel, immunoloogia õppetooli spetsialist – 18. veebruar

Maarika Mäesalu, bioloogilise mitmekesisuse tippkeskuse sekretär, ökofüsioloogia õppetooli referent – 21. veebruar

Gudrun Veldre, inimese molekulaargeneetika teadur, kardio- loogia teadur – 28. veebruar

45 Kaja Põlluste, sisehaiguste õppetooli vanemteadur – 5. veebruar

Ille Peek, õigusteaduskonna peaspetsialist – 6. veebruar
Kalle Olli, botaanika vanemteadur, teadus-, arendus- ja kommunikatsiooni prodekaan – 12. veebruar

Riina Kiik, sotsiaaltöö lektor – 14. veebruar

40 Tiit Tammaru, linna- ja rahvastikugeograafia professor, inimgeograafia vanemteadur, majanduse modelleerimise õppetooli spetsialist, Välis-Eesti uuringute keskuse juhataja – 4. veebruar
Monika Jürgenson, farmakoloogiala instituudi spetsialist – 8. veebruar

Kadi Külm, sihtfinantseerimise talituse juhataja – 17. veebruar
Viljo Soo, TÜ Eesti geenivaramu labori- ja koolitusspetsialist – 27. veebruar

35 Silja Kuusk, üldise ja mikrobioloogia teadur – 13. veebruar

Mart Abel, topoloogia vanemteadur – 20. veebruar

Priit Kampus, meditsiinilise biokeemia teadur, kardioloogia vanemteadur – 22. veebruar

Marek Järvik, TÜ teaduskooli haridustehnoloog – 26. veebruar

STIPENDIUMID

TÜ Sihtasutuse stipendiumikonkursid

Erich Rannu perekonna stipendium

Stipendiumi eesmärk on edendada õpinguid majandusteaduses, innustades üliõpilasi rakendama oma oskusi ja teadmisi eetilises majanduslikus tegevuses Eestis.

Stipendiumifond on 6400 eurot, stipendiumite arvu ja suuruse otsustab komisjon.

Stipendiumile saavad kandideerida **majanduserialade kõigi tasemete üliõpilased, samuti infotehnoloogia ja informaatika eriala üliõpilased, kelle lisaerialaks on majandusteadus.**

Taotlejal tuleb lisaks elektroonsele taotlusele sihtasutuse kodulehel esitada paarileheküljeline essee, mis selgitab arusaama Eesti majanduslikust olukorrast ja arengu võimalustest ning kirjeldab

eetika tähtsust majandusarengus.

Taotluste esitamise tähtaeg on **1. aprill**.

KPMG stipendium

Välja kuulutatakse üks 1300 euro suurune stipendium.

Stipendiumile saavad kandideerida majandusteaduskonna bakalaureuse- ja magistritaseme üliõpilased, kellel on:

- väga hea õpepeedus (bakalaureuseõppes täidetud õppesoorituse maht 60 AP (90 EAP) ja kaalutud keskmine hinne vähemalt 4,0; magistriõppes vastavalt 40 AP (60 EAP) ja silmapaistvad õpitulemused);
- aktiivne eluhoiak ja osalemine üliõpilaselu edendamisel;
- valmisolek kohtuda OÜ KPMG Baltics esindajatega.

Konkursist osavõtmiseks tuleb esitada sihtasutuse juhatusel sihtasutuse kodulehe kaudu elektrooniline taotlus.

Taotluste esitamise tähtaeg on **1. märts**

Eestikeelse terminoloogia sihtstipendium

Stipendiumifondi suurus on 8640 eurot.

Stipendiumit saavad taotleda kõigi Eesti avalik-õiguslike kõrgkoolide üliõpilased, õppejõud ja teadustöötajad, kelle õppe- või uurimisvaldkond on seotud eestikeelse terminoloogia ja selle arendamisega või kes arendavad eesti terminoloogiat oma mis tahes eriala doktoritöö osana.

Taotlemiseks vajalikud dokumendid:

allkirjastatud taotlus konkursil osalemise kohta, milles esitatakse põhjendus stipendiumi taotlemiseks, stipendiumi kasutamise eelarve, uurimistöö teema ja lühikokkuvõtte erialasest tegevusest ning isikuandmed; teadustöö lühikokkuvõtte (resümee) elektroonselt aadressil: tysiht@ut.ee; üliõpilastel juhendava õppejõu, teistel teaduskonna või

teadusasutuse juhi soovitus koos tema kontaktandmetega; muud kandidaadi poolt vajalikuks peetavad materjalid.

Dokumendid esitada hiljemalt **1. märtsiks** TÜ sihtasutusele aadressil Ülikooli 18, 50 090 Tartu.

Kõikide konkursside kohta saab täpsemat informatsiooni sihtasutuse kodulehelt www.ut.ee/sihtasutus rubriigist «Taotle stipendiumi», sihtasutusest tel. 521 6820, 737 5852 või e-posti aadressilt tysiht@ut.ee

Elektrooniline taotlusvorm asub sihtasutuse kodulehel ja sisaldab taotleja CV-d, ülevaadet ühiskondlikust ja teadustegevusest, põhjendust stipendiumi saamiseks, juhendava õppejõu soovitus ja stipendiumi kasutamise eelarvet.

Paberil esitatavad dokumendid palume saata TÜ Sihtasutusele aadressil Ülikooli 18, 50090 Tartu ja elektroonilised dokumendid e-posti aadressile tysiht@ut.ee

TUNNUSTUSED

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvis loodus- ja tehnoloogiategaduskonna füüsika instituudi elektroonika dotsent **Ando Ots**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 60. sünnipäeval arstiteaduskonna anestesioloogia ja intensiivravi kliiniku erakorralise meditsiini vanemassistenti **Aleksander Sipriat**.

TÜ aumärgiga tunnustati 50. sünnipäeval loodus-

ja tehnoloogiategaduskonna molekulaar- ja rakubioloogia instituudi vivaariumi juhatajat **Sulev Kuuset**.

TÜ tänukirja pälvisid 90. sünnipäeval ülikooli auliige, stipendiumifondi asutaja **Erich Rannu**, 70. sünnipäeval filosoofiateaduskonna emeriitprofessor, akadeemik **Haldur Õim**, 50. sünnipäeval filosoofiateaduskonna filosoofia ja semiootika instituudi teadusfilosoofia dotsent **Endla Lõhkivi**; loodus- ja tehnoloogiategaduskonna füüsika instituudi sekretär **Maive Ots**.

KAITSMISED

13. veebruaril kell 11 kaitseb õigusteaduskonnas **Arnold Sinisalu** doktoritööd «Mõjutustegevuse piirid rahvusvahelises õiguses» («Restrictions to Subversive Leverage in International Law»). Kaitsmine toimub Tallinnas Kaarli pst 3 auditooriumis 101. Juhendaja prof Lauri Mälksoo, oponentid prof *dr hab* Władysław Czapliński (juuraõpingute instituut, Poola teaduste akadeemia, Poola) ja dr Anneli Albi (Kenti ülikool, Suurbritannia).

17. veebruaril kell 14.15 kaitseb sotsiaal- ja haridusteaduskonna nõukogus Aire Raidvee doktoriväitekirja «Pooling of Elementary Motion, Colour, and Orientation Signals Into Global Perception» («Elementaarsete liikumis-, värvi- ja orientatsioonisignaalide summeerimine terviklikuks tajuks») filosoofiadoktori kraadi taotlemiseks psühholoogia erialal. Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Jüri Allik, oponent prof Michael Herzog (Lausanne'i riiklik polütehnikum, Šveits).

29. veebruaril kell 10.15 kaitseb ökoloogia

ja maateaduste instituudi botaanika osakonna doktorant **Irja Saar** doktoritööd «The Taxonomy and Phylogeny of the Genera Cystoderma and Cystodermella (Agaricales, Fungi)» («Seeneperekondade Cystoderma ja Cystodermella (Agaricales) taksonoomia ja fülogenees»). Kaitsmine toimub Ravila 14A auditooriumis 1019. Juhendaja prof Urmas Kõljalg, oponent Ellen Larsson, PhD (Göteborgi ülikool, Rootsi).

TEATED

TÜ pensionäride ühingu Vitae: 6. veebruaril kell 16 käsitööring, 7. veebruaril kell 13 lauluklubi, 16. veebruaril kell 11 humanitaaria klubi, 18. veebruaril kell 11 eksliibrise klubi, 21. veebruaril kell 13 eluloo-ring, 27. veebruaril kell 16 põltsamaalaste klubi, 28. veebruaril kell 15 matemaatikute klubi, 1. märtsil kell 12.30 arstide klubi ja kell 15 keemikute klubi.

Veebruaris TÜ aulas: 8. veebruaril kell 19 Eesti Kontserdi kontsert, esineb Sven Kullerkupp; 9. veebruaril kell 17 Heino Elleri nimelise muusikakooli ooperikontsert «Godiamo, la tazza e il cantico»; 19. veebruaril kell 17 esinevad kontserdiga Indrek Leivategija tšellol ja Tatiana Cherichka klaveril; 23. veebruaril kell 19 Eesti Kontserdi kontsert «Koorimuusika kullafondist»; 28. veebruaril kell 14 Juri Lotmani 90. sünniaastapäevale pühendatud rahvusvahelise kongressi «Kultuuri mitmekeelsus» plenaaristung.

Tartu üliõpilasteatris jõudis lavale uus teatritükk, mille lavastas Valgevene ülikooli teatri Na Balkone kunstiline juht Siarhei Turban. Andrei Makajonoki kirjutatud «Ahistatud apostel» jõuab lavale Athena keskuse pööningusaalis 8., 9., 15., 16., 22. ja 23. veebruaril kell 19. Piletid 4 ja 6 eurot on saadaval Piletilevis, restoranis Volga ja pool tundi enne etenduse algust kohapeal.

13. veebruaril kell 17.15 toimub Tartu ülikooli ajaloo muuseumi kohvikus käesoleva aasta teine «Kohviõhtu Toomel». Külaliseks on Tartu ülikooli matemaatika-informaatikateaduskonna emeriitprofessor ja statistikaameti vanemmetoodik Ene-Margit Tiit. Kohviõhtud toimuvad Tartu ülikooli ajaloo muuseumi kohvikus ning on osalejatele

AEG INVESTEERIDA HARIDUSSE

ARCHIMEDES Haridus- ja Teadusministeerium

TOETAVAD DOKTORIÕPINGUID VÄLISÜLICOOLIDES

- ✓ Toetust saavad taotleda kõik 2012/2013 õppeaastal välisülikoolis täisajaga õppivad doktorandid, kes on valmis pärast lõpetamist asuma tööle doktorikraadi nõudval ametikohal Eestis.
- ✓ Toetusest kaetakse elamis- ja reisikulud, õppemaks ja lapsetoetus õpingute nominaalaja lõpuni.
- ✓ Toetust on võimalik taotleda ka osaaajaga õpinguteks.

Konkurss on avatud kõigi valdkondade doktorantidele.

Taotluste esitamise tähtaeg 1. märts 2012

Täpsem teave Sihtasutuse Archimedes veebilehel www.archimedes.ee/rkt

tasuta. Põneva kohtumise ja mõnusa jutu kõrvale pakutakse ka kohvi.

Õpetatud Eesti Seltsi koosolekud: 15. veebruaril teeb Kaarina Rein ettekande «Meditatsioonitöödest ja nende autoritest Academia Gustavianas», 29. veebruaril teeb Ursula Haava ettekande «Ernst Gottlieb Jäsche – imearst Häädemeeste pastoraadis». Mõlemad seltsi kõnekoosolekud toimuvad kell 16.15 aadressil Lossi 3-427.

23. veebruaril kell 13 antakse TÜ aulas üle Eesti vabariigi **teenetemärgid** ja 24. veebruaril kell 13.30 samas Eesti vabariigi **teaduspreemiad**. Üritused on kutsetega.

Dotsentide ja teadurite klubis esineb 16. veebruaril kell 17 TÜ emeriitprofessor Silvia Russak ettekandega «Hambaravi võimalustest Eestis». Ettekandeõhtu toimub aadressil Lossi 3-217.

Korvpallimeeskond Tartu Ülikool peab veebruaris TÜ spordihoones kolm mängu: 17. veebruaril on TÜ vastane Piimameister Otto/Rapla, 21. veebruaril Tallinna BC Kalev/Cramo ja 23. veebruaril Valga KK. Kõik mängud algavad kell 19.

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee